

Kratice i promjena kodova u diskursu adolescenata na suvremenim mrežnim multimedijским platformama

Hrelja, Dalibor

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:026435>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Dalibor Hrelja

**Kratice i promjene kodova u diskursu
adolescenata na suvremenim mrežnim
multimedijskim platformama**

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2020.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Dalibor Hrelja
Matični broj: 0066171234

Kratice i promjene kodova u diskursu adolescenata na suvremenim mrežnim multimedijским platformama

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: doc. dr. sc. Željka Macan

Rijeka, 11. rujna 2020.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova Kratice i promjene kodova u diskursu adolescenata na suvremenim mrežnim multimedijским platformama izradio samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Željke Macan.

U radu sam primijenio metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristio literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući naveo u diplomskom radu na uobičajen način citirao sam i povezao s korištenim bibliografskim jedinicama.

Student

Dalibor Hrelja

Potpis

Sadržaj	
1. Uvod	1
2. Definicije	6
3. Istraživanje	23
4. Zaključci	37
5. Popis literature	42
6. Popis literature – mrežni izvori	46
7. Prilozi – preslici ekrana grupnih pričalica	48
8. Sažeci i ključne riječi	69

1. Uvod

Komunikacija kao osnovno prenošenje informacija je odlika živog svijeta uopće. Ljudska se komunikacija od one drugih stvorenja razlikuje jezikom, Božjim darom.

Komunikacijska kompetencija bi označavala ovladavanje jezikom do te mjere da osoba može prenijeti željenu poruku uz čim manje smetnji, a u idealnom slučaju bez njih. Kako se naša komunikacija ne sastoji samo od leksema, nego i od prozodije i konteksta, „prema riječima Dubravka Škiljana, govornik mora – da bi potpuno ovladao jezičnom komunikacijom – “raspolagati i znanjem o tome koje su komunikacijske strategije prikladne za uporabu u određenom kontekstu ili situaciji, dakle, s jedne strane, znanjem o tome koje će jezične sadržaje i forme odabrati da bi postigao željeni komunikacijski cilj, a s druge strane znanjem o tome kako se općenito mora ponašati da bi to ostvario. (...) Budući da se relacijama između odabranih sredstava i postizanja komunikacijskog cilja među modernim lingvističkim disciplinama bavi pragmalingvistika, ovu bismo kompetenciju mogli nazvati pragmatičkom kompetencijom, a pravila koja je karakteriziraju pragmatičkom normom”.¹

Komunikacijska kompetencija je, dakle, ponašanje. Voljno i svjesno djelovanje. Takvim su ju vidjeli Canale i Swain u svom zajedničkom radu iz 1980. te Canale u svom radu iz 1983. Slijede Chomskog, njegovu podjelu na kompetencije i performanse. Znanje (bilo ono svjesno ili nesvjesno) dijele na tri tipa: znanje o temeljnim gramatičkim principima, znanje o tome kako se jezik rabi u društvenim kontekstima da bi se izvršile komunikacijske funkcije i znanje o tome kako se izričaji i komunikacijske funkcije mogu povezati s obzirom na principe diskursa. Vještine se tiču primjene istog znanja.²

1 Škiljan, 2000: 143. preuzeto iz: Prapotnik, T. (2007) Jezik u (kon)tekstu računalno posredovane komunikacije Medijska istraživanja : znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije, Vol. 13 No. 2, 2007.

2 Bagarić i Mihaljević Djigunović, METODIKA:Vol. 8, br. 14 (1/2007), str. 84-93

„Komunikacijska kompetencija, koja se definira u užem smislu, odnosno samo u smislu jezičnoga znanja, a ne i strategijske kompetencije, sadržava tri temeljne komponente – jezičnu kompetenciju, sociolingvističku kompetenciju i pragmatičku kompetenciju. (...) jezična kompetencija ili lingvistička kompetencija definira se kao poznavanje i sposobnost uporabe jezičnih izvora pomoću kojih se mogu oblikovati dobro strukturirane poruke. U potkomponente jezične kompetencije ubrajaju se leksička, gramatička, semantička, fonološka, ortografska i ortoepska kompetencija. Sociolingvistička kompetencija odnosi se na posjedovanje znanja i vještina za odgovarajuću uporabu jezika u društvenom kontekstu. Posebno se ističu sljedeći aspekti te kompetencije: jezični elementi koji označuju društvene odnose, zatim pravila pristojnog ponašanja, izrazi narodne mudrosti, razlike u registru, te dijalekti i naglasci. Zadnja komponenta, pragmatička kompetencija, obuhvaća dvije potkomponente: diskursnu kompetenciju i funkcionalnu kompetenciju te jedan aspekt koji je dio obje kompetencije - tzv. kompetencija planiranja, a odnosi se na nizanje poruka u skladu s interakcijskim i transakcijskim shemama.” Strategijska kompetencija, koju autori ZEROJ-a ne smatraju dijelom komunikacijske kompetencije, razmatra se u dijelu u kojem se govori o komunikacijskoj jezičnoj uporabi. Strategijskom se kompetencijom smatra uporaba strategija u najširem smislu značenja toga pojma.³ Samo proučavanje kompetencije dijelom je tradicije koja ponajvećma započinje radom Ferdinanda de Saussurea, već za života na glasu kao izvanrednog lingvиста, čija su predavanja, prenešena Ballyevim i Sechehayeovim naporom, postala temeljem znanosti o jeziku kakvom ju danas znamo. Osnova njegove teorije su dvojčane opozicije, kod kojih ćemo istaknuti onu između govora i pisma. Iako će neki naglašavati primat pisma, zapitat ćemo se samo počinju li djeca prije govoriti ili pisati i dobiti prilično jasan odgovor, potvrđen u znanostima o usvajanju jezika i usmenoj književnosti. Vidjet ćemo

3 Ibid, prema ZEROJ, 2005

kako se kroz povijest razvoja ovih disciplina nailazi na pokušaje definiranja situacije poradi njenog smještaja u teorijski okvir, ali i shvaćanja kako te iste binarne opozicije nisu kompletne. Primjer toga je opreka među govorom i jezikom koja nastankom interneta iz dijade prelazi u trijadu, a sagledamo li niže priloženu Crystalovu tablicu, možemo vidjeti kako elektronički posredovana komunikacija stoji, po prilici, na pola puta među saussareovskim idealtipovima, koje možemo uzeti kao početnu i stabilnu točku u istraživanju.

U ovom se istraživanju nećemo doticati promjena u čestotnosti, iako su iste poslužile kao početni impuls, usmjerujući naše zanimanje prema ovoj temi. Zanimat će nas, prije svega, pojava novih većih jedinica značenja u njihovoj skraćenoj formi, s posebnim osvrtom na one uvjetovane engleskim jezikom.

Inicijalni zanos nas je odveo do rada u kom Teubert i Čermakova (2004: 22) kao moguće načine istraživanja jezičnih promjena i utjecaja engleskoga jezika navode:

- promjene čestotnosti riječi ili drugih jedinica značenja (višerječnih jedinica, složenica, kolokacija ili fraza) koje često ukazuju na promjene u domenama u kojima se iste koriste
- pojava novih riječi
- pojava novih većih jedinica značenja
- promjene u čestotnosti riječi koje se pojavljuju u kontekstu neke druge riječi ili drugih jedinica značenja.⁴

Pritom nam je u ovom radu jedno od polazišta i definicija prebacivanja kodova kao korištenja dvaju ili više jezičnih sustava u istom komunikacijskom odsječku.

Komunikacijski odsječak može biti i nešto kraći i nešto dulji, a u svakom slučaju

4 Teubert, W. and Čermakova, A. (2004) 'Directions in corpus linguistics' in M. A. K. Halliday, C. Yallop, W. Teubert and A. Čermakova, *Lexicology and Corpus Linguistics. An introduction*. London: Continuum, pp. 113-65 u Bozhinova Todorova B. (2019) Bulgarian-English Code-switching in Internet Forum Communication: The BGmamma Case, *Open Linguistics* 2019; 5: 121–135

podrazumijeva instancu korištenja kratice i konteksta. Kompliciranija nam definicija nije potrebna kako bismo pokušali doprijeti do srži ovog rada, a to je ukazati na trendove u korištenju kratica, posebno onih preuzetih iz engleskoga jezika u komunikaciji adolescenata na novim medijima odnosno mrežnim sredstvima komunikacije.

Opisat ćemo viđene instance promjene koda korištenjem kratica i, ukoliko je to nužno, okarakterizirati ih unutar konteksta pojedinog slučaja i komunikacijskog odsječka, kako su viđeni na kraju rada. Nadamo se, stoga, da će ovaj rad biti koristan kolegicama i kolegama koji će, dobivši uvide u ponašanja manjeg broja adolescenata, svoje poučavanje moći barem malo bolje usmjeriti, na ove i slične primjere, čime će moći olakšati usvajanje novih znanja, vještina i sposobnosti putem poboljšanih odnosa spram komunikacijske kompetencije svojih učenika. Naravno, ovdje je riječ o komunikacijskoj kompetenciji na suvremenom hrvatskom standardnom jeziku, u kontekstu višejezičnosti koja postaje sveprisutnom.

Uobičajeno se standardni jezik razlaže na nekoliko funkcionalnih stilova kojima se koristimo. Isti su idealtipovi, pa će neki autori predlagati i međustilove kao moguća bolja objašnjenja. Od svih, kako stilova, tako i međustilova, ovdje ćemo se usredotočiti na razgovorni stil. On je najneposredniji, iznimno osoban i najbrže se mijenja i to pod izvanjskim utjecajima, čime se razlikuje od ostalih funkcionalnih stilova te je temeljem komunikacije naših sudionika.

Kako je riječ o adolescentima i komunikaciji na društvenoj mreži, ovdje će počesto izostajati interpunkcija, velika slova na početku rečenica, pa i vlastitih imena, te dijakritički znakovi. Prve dvije pojave nam nisu od interesa za ovaj rad, ali narušuju očekivanu strukturu rečenice i mogu imati utjecaja na

sposobnost pisanja, iako često nemaju, kako prenose i Crystal⁵ i recentna istraživanja⁶.

Makar takva bojazan može biti opravdana, ne valja biti u potpunosti puristički orijentiran. Purizam možemo definirati kao omeđivanje vlastitog jezičnog teritorija kako bi ga zaštitili od upada neželjenih, inih. Pritom lingvisti imaju istu ulogu kao granična policija, a pravila imaju istu ulogu kakvu ima žica na granicama. Gdjekad su ta pravila nešto stroža, kao npr. u Francuskoj ili na Islandu. Gdjekad su anglizmima gotovo širom otvorena vrata, kao što je to slučaj u Srbiji. Naime, u jeziku je prvo što će netko primijetiti upravo leksik. On se najčešće preuzima, makar ima i preuzimanja i sintaktičkih i drugih obrazaca.⁷

5 Crystal, D. (2008) *Txtng: the Gr8 Db8*, Oxford University Press

6 <https://journals.co.za/content/reading/6/1/EJC179714>, posljednji pristup 20. 6. 2020.

7 U istom korpusu, ali ne na ovdje danim primjerima.

2. Definicije

Definirajmo ovdje neke od pojmova kojima ćemo se koristiti:

Leksem je najmanja značenjska jedinica koja u sebi sadrži više mogućnosti ostvaraja jednog te istog značenja. Primjerice, leksem „uči-“ može biti nadopunjen mnoštvom nastavaka i uvijek će osnovom ostati komponenta stjecanja znanja ili sposobnosti.⁸ Ovdje će u mnoštvu slučajeva ona biti istoznačnicom leksemu „riječ”.

Za potrebe ovog rada, uzus možemo odrediti kao višestruko ili stalno korištenje ovjerenim načinom izvođenja jezične djelatnosti. U to ulaze i kontekst i sam leksem, kao i njihov međusobni odnos.

Kratice također ima mnoštvo definicija, no ovdje ćemo se njome služiti kao krovnim terminom za skraćeni oblik leksema ili izraza čija je duža forma poznata sugovornicima i, gdjekad, redundantna u pisanom obliku, dok se u usmenom redovito izbjegava takovo skraćivanje.

Po jednoj od definicija, kratice su skraćene riječi ili izrazi i u pravilu se pišu malim slovima.⁹ Nastaju kraćenjem jedne ili više riječi (npr. br. je kratica od broj, jd. je kratica od jednina, tzv. je kratica od takozvani, o.g. je kratica od ove godine, i sl. je kratica od i slično), pišu se malim početnim slovom i ne sklanjaju se. Kratice iznimno sadržavaju i veliko slovo (pH, Rh). Kratice u pravilu završavaju točkom.¹⁰

Iz ovako postavljenih definicija kratica možemo iznaći glavna obilježja istih:

8 Usp. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35931>

9 <http://gramatika.hr/pravilo/kratice-i-pokrate/19/>, posljednji pristup 16. 6. 2020.

10 <http://pravopis.hr/pravilo/kratice/49/>, posljednji pristup 16. 6. 2020.

1. pisani oblik;
2. skraćen zbog jezične ekonomije,
3. razumljiv među izabranim sugovornicima.

Razložimo ukratko: pisani oblik ponajprije označava nekorištenje ovakve forme u usmenoj komunikaciji. Iako je to pravilo gdjekad negirano iznimkama (poput mladenačkih „lol” i inih), one ga i dalje potvrđuju. Upravo zato imamo nešto manji broj potvrđenih primjera korištenja kratica u razdoblju u kom smo promatrali grupu.

Skraćivanje zbog jezične ekonomije označava zajedničku potrebu sugovornika za efikasnijom komunikacijom, što zbog razloga (pogotovo suvremenog) zahtjeva za brzinom i lakoćom, što zbog jeziku inherentnog svojstva elastične stabilnosti.¹¹ Upravo zbog toga, već su klasični jezici koristili kratice, a i u hrvatskom jeziku dulji niz godina poprilično uspješno koristimo kratice poput itd. i npr.

Razumljivost je kriterij pripadnosti nekoj grupi. Ova može biti općom, pa će tako ove dvije gorenavedene kratice raspoznavati najveći broj govornika hrvatskoga jezika, dok će neke od onih koje će biti prikazane u ovom radu moći razaznati tek manji broj (mahom mladih i informatički obrazovanih) osoba.

Što se tiče diskursa¹², ovdje donosimo rječničku natuknicu iz mrežnog izdanja Hrvatske enciklopedije.

„diskurs (lat. *discursus*: optrčavanje; razgovor).

1. Govor, razgovor.
2. Rasprava, raščlanjivanje.

11 Mirković, A. (2010) Normiranje neologizama u hrvatskome jeziku (doktorska disertacija), Filozofski fakultet Zagreb, Zagreb, str. 4

12 diskurs. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. posljednji pristup 16. 6. 2020. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15415>>.

3. U lingvistici, nadređeni pojam za različite tipove teksta; upotrebljava se u različitim značenjima; u lingvistiku je pojam diskurs uveo američki lingvist Z. S. Harris (1952) i njime označio vezani slijed rečenica ili izričaja, uključivo sve skupine rečenica koje nisu slučajne nakupine već rečenice što ih u slijedu izgovori ili napiše jedna ili više osoba, čime je obuhvaćen svaki stvarni jezični događaj; K. L. Pike (1954) određuje diskurs kao proizvod interaktivnog procesa u sociokult. kontekstu, a za Malcolma Coultharda (1977) diskurs je konverzacijska interakcija; diskurs je predmet proučavanja antropologije, spoznajnih (kognitivnih) znanosti, pragmatike i tekstne lingvistike.”

Diskurs će kao termin u ovom radu biti korišten za manji (u slučaju konkretnog primjera) ili veći (u slučaju općeg) opseg proučavanog odsječka komunikacije. U diskursu kojim se koristi promatrana grupa naći će se i pokoji žargonizam. Žargon Milica Mihaljević definira kao „specijalni jezik pojedine socijalne skupine. Takav jezik stvara skupina statusno, stručno ili kako drukčije povezanih ljudi da bi se njime razlikovala od ostatka društvene zajednice i da bi se njezini pripadnici međusobno prepoznavali.” O razgovornome stilu u istome udžbeniku piše: „Razgovorni stil obuhvaća sva područja ljudskoga života. Njime se služimo u svakodnevnoj komunikaciji. To je stil usmene riječi i u njemu prevladavaju jednostavne rečenice (često eliptične) te nezavisnosložene rečenice. U razgovornome stilu često se koristimo poštapalicama, a posebno su naglašene vrednote govorenoga jezika. U leksiku se razgovornoga stila miješaju riječi iz standardnoga jezika s riječima koje ne pripadaju standardu.” (Dujmović Markusi i Pavić-Pezer 2014: 50)¹³

„Kolokvijalizmi su riječi i izrazi svojstveni razgovornomu stilu: *printer* umjesto *pisač*, *šoping* umjesto *kupnja* i dr. Žargonizmi su riječi svojstvene žargonu,

13 Mihaljević, Milica (2015) Žargonizmi kao značajka razgovornoga funkcionalnog stila // Nestandardni hrvatski jezik prema standardnom hrvatskom jeziku / Suvala, Anđa ; Pandžić, Jasna (ur.). Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje ; Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 115.

odnosno govoru kojim se koriste pripadnici neke uže skupine određene dobno ili društveno (mladi ljudi, različita zanimanja i sl.).” (Dujmović Markusi i Pavić-Pezer 2014: 50) Dalje se navodi da su značajke žargona metaforičnost, slikovitost, česti sinonimi, sugestivnost te da se žargon rječnikom razlikuje od standardnoga jezika, ali im je ista gramatika. (Dujmović Markusi i Pavić Pezer 2014: 50)¹⁴

Naravno da se različiti žargoni međusobno isprepleću, npr. računalni žargon ima značajke stručnoga žargona, istodobno pripada govoru zatvorenih skupina (npr. hakera), ali donekle ulazi i u opći žargon jer se njime djelomično koriste svi korisnici računala bez obzira na stupanj znanja.¹⁵

Mihaljević također navodi da su temeljna jezična značajka žargona leksemi svojstveni pojedinomu žargonu. To su često općejezičnim riječima koje u žargonu dobivaju posve novo značenje i tuđicama iz kojega drugog jezika koje u jeziku davaocu mogu pripadati (i najčešće pripadaju) standardnomu jeziku.¹⁶ Upravo kao tuđice, „ulaze i kratice iz engleskog: ADSL, HTML, NATO, SMS, OCR, PIN, USB, pa i engleski način čitanja kratica u slučaju CV, GDP, GPS, GSM, IQ, ISDN, a često i DVD: dakle *sivi*, *džidipi*, *džipies*, *džiesem*, *ajkju*, *ajezdien* i *dividi*, sve s naglaskom na zadnjem slogu. Na te riječi i kratice primjenjujemo, zasad **uglavnom kolokvijalno**, svoju morfologiju i tvorimo glagole kao *downloadati*, *skenirati*, *esemesati*, *pedeefirati*. Naša kratica NLO bori se s engleskom UFO, DNK s DNA, a francuska SIDA gubi bitku pred engleskim AIDS-om. Treba posebno istaknuti dvije kratice, naime PTSP često izgovaramo *pi-ti-es-pi* umjesto *pe-te-es-pe*, premda je riječ o čistoj hrvatskoj kratici.”¹⁷

14 ibid. str. 116.

15 ibid. str. 117.

16 ibid. str. 118.

17 Kovačić, M. (2007) Jezično ravnodušje, Jezik 54, Zagreb, *dodani naglasak je naš*

Drugim riječima, kolokvijalizmima nazivamo nestandardni dio leksika koji je po nečem u suprotnosti s pravilima standardnog jezika. Razgovorni se funkcionalni stil hrvatskoga standardnoga jezika odlikuje, a i obiluje, žargonizmima. Žargonizmi su izrazi čiji ishod je jezična stvarnost izvan striktno domene poučavanja standardnog jezika. Vulgarizmima nazivamo proste i nepoćudne izraze. Psovka je cilj ili izravno uvrijediti nekoga ili izazvati reakciju, kakva god ona bila. Poštapalice su semantički ispražnjeni leksemi, lišeni svoje svrhe. („AAAAA TAKO DAKLE” ili „mhm”) Dijalektizmima nazivamo leksik svojstven nekom od dijalekata, ali ne i standardnom jeziku.¹⁸ S druge pak strane, obično se promjena koda proučava u kontekstu utjecaja engleskoga jezika na jezik sredina u kojima je on strani jezik. U ovom ćemo se radu usredotoćiti na određene situacije promjene koda u razgovorima vođenima među adolescentima. Pritom će nam misli vodiljom biti komunikacijska kompetencija sudionika. Nilep kaže kako je iznošenje liste funkcija promjene koda više-manje arbitrarno jer ona može u diskursu imati različite funkcije. Predlaže, stoga, sagledati interakciju, a ne započeti od temeljnih teoretskih efekata promjene kodova.¹⁹ Upravo smo to i učinili. Ponajviše nam je zanimljivom bila intrasentencijalna promjena koda, dakle, ona unutar iste rećenice. Razlog je tome veoma pragmatične naravi: u novim medijima obično nailazimo na veoma kratke izjave jednog govornika, rijetko kada više njih, te na brzinu izmjene karakterističniju za govor no za pisani diskurs kakvim ga poznajemo. To se oćituje i u ekonomičnosti odnosno skraćivanju na različitim jezićnim razinama. Također, tehnologija ponekad ima svoja ogranićenja – sjetimo se samo SMS-a i 160, ili Twitterovog ogranićenja na 140 znakova. S druge strane, tako ogranićene platforme nude mnoštvo načina za proširivanje, ukoliko netko želi reći više. No, mnogo njih i ne želi, i statistike kažu – velika većina. Primjerice,

18 Tonćić, D. (2015) Razgovorni stil hrvatskoga standardnog jezika u govoru i pismu (diplomski rad), Filozofski fakultet Pula

19 Nilep, C. (2006) Code Switching in Sociocultural Linguistics, *University of Colorado, Boulder*

svoga 1% *tweetova*, odnosno izraženih misli na toj platformi, dostiže granicu od 280 znakova, koja je udvostručena u 2018. godini. Svega 5% ih prestiže 140 znakova, a 2% 190 znakova.²⁰ Iz ovog možemo zaključiti kako ljudi vole sažetost, kratkoću, zornost, te svojim ponašanjem iskazuju potrebu za kraćim izražavanjem u mrežnom diskursu.²¹ O tome utječe li sažeta forma na jezik i sposobnost komunikacije izvan domene mrežne komunikacije, istraživanja nisu usuglašena.²² Mnoga od njih se bave percepcijom pojedinih skupina. David Crystal na to gleda ponešto drukčije i optimističnije, te kaže kako ograničenja broja znakova tjeraju ljude na kreativnije izražavanje unutar tih, zadanih, parametara, pritom gledajući na utjecaj pisanja SMS poruka na jezik kao na pozitivnu pojavu, navodeći nekoliko istraživanja u kojima su adolescenti pokazali višu razinu znanja jezika, bez obzira na korištenje tzv. *textspeaka*, odnosno kratica prisutnih u mrežnom diskursu. Ističe također i bitnu ulogu poučavanja u širem smislu i učitelja u užem smislu pri uravnotežavanju ovih tendencija i usmjeravanju „mirnijem” razvoju, jer, kako autor kaže, pisanje SMS poruka neće nestati.²³ Pokazalo se to istinitim, a Twitter, kako spomenusmo, tome služi kao najbolji dokaz i primjer.

S druge strane, Susan Herring²⁴ dijeli medije na asinkrone i sinkrone, što nastankom novih medija – konkretnije, Whatsapp, Vibera, pa i mnoštva društvenih mreža, postaje anakronim jer je i jedno i drugo istovremeno moguće odnosno ostvarivo. U to vrijeme internet nije odvajan od pisma i govora kao mogući treći medij, a većina istraživanja je, slijedeći Herring, dijelila asinkronu od sinkrone komunikacije, s elektroničkom poštom i IRC servisom kao dvama tipičnim predstavnicima istih. Isto vrijedi i za broj znakova u porukama. Vidjet

20 https://blog.twitter.com/en_us/topics/product/2017/tweetingmadeeasier.html, posljednji pristup 15. lipnja 2020.

21 https://blog.twitter.com/official/en_us/topics/product/2017/Giving-you-more-characters-to-express-yourself.html, posljednji pristup 15. lipnja 2020.

22 Geertsema 2011, usp. sa sljedećom bilješkom

23 Crystal, D. (2008) *Txtng: the Gr8 Db8*, str. 9-10; str. 175.

24 Herring, Susan. (2007). A Faceted Classification Scheme for Computer-Mediated Discourse. *Language@Internet* ; 1 , 1. 4.

ćemo niže i kako tablice koje u svom radu 2006. donosi Crystal ne mogu obuhvatiti sve što je ostvareno u svega 14 godina: multimedijalni diskurs mnogih trenutno dostupnih i popularnih aplikacija. Također, naš je korpus privatn, što znači i bitno izravnije izjave, manje cenzure, gdjekad i više prostih izraza, a s druge strane i ležerniji ton svojstven odmoru, pri čemu poštivanje sugovornika ne prelazi ni u svjesno izražavanje različitosti, ni u forme političke korektnosti nego u bliskost koja se, nažalost, povremeno iskazuje i grubim riječima. Promišljajući nepostojanje suglasja, kao i pokazavši obje strane, možemo zaključiti kako je svaki medij, neovisno o dobu njegovog nastanka, moguće iskoristiti za nešto dobro i za nešto loše, te se u lingvističkim krugovima nepotrebno strahuje od nestanka komunikacije ili jezika per se, pa i jezika kakvim je trenutno. Ukoliko isti nisu nestali kad se pojavila knjiga, zbog čega bi jedan internet²⁵ trebao mijenjati stvar? Razvojem misli o višejezičnom internetu i utjecaju njega kao medija na jezik izvan okvira virtualnog svijeta, isplivao je, u djelima engleskoga lingvista Davida Crystala, pojam „netspeak”, koji on definira kao tip ili ostvaraj jezika koji „pokazuje odlike jedinstvene internetu ili mreži, a koje potiču iz elektroničke, globalne i interaktivne prirode medija.”²⁶ Ovaj je srodan mnoštvu drugih pojmova koji žele obuhvatiti identičnu izvanjezičnu stvarnost, a najpodesniji je zbog naglaska na karakteristike srodne govoru, iako je u osnovi riječ o pisanome ili, bolje rečeno, tipkanome diskursu. To je istina sve do pojave novih platformi koje integriraju pisanje (tipkanje), govorenje putem snimanja vlastitog glasa, video prijenos snimljenog, kao i iznimnu lakoću unošenja duljih, povezanih s trenutnom temom, su-tekstova u vidu poveznica ili muga hiperlinkova.

25 Usto, pisati internet velikim početnim slovom izgleda izlišno kada se shvati da je riječ o, prvo, općoj imenici kojom se označuje skup nečega, te bi ekvivalent tome bilo pisati riječ knjiga ili knjige velikim slovom, te drugo, da je to pisanje velikim slovom u nas bez ikakve vrijednosti, ponajmanje komunikacijske, niti je nužnim, te tako postaje samo jedan od slučajeva pomodnog preuzimanja obrazaca iz anglofone kulture. Stoga ćemo u ovom radu koristiti dva termina: mreža ili internet, oba pisana **malim početnim slovom**.

26 Crystal, D. (2001) *Language and the Internet*, Cambridge University Press, str. 18.

Što se računalno posredovane komunikacije tiče, imena „netspeak”, „Netlish”, „weblish”, „internet language”, „cyberspeak”, „electronic discourse”, „electronic language”, „interactive written discourse”, „computer mediated communication” i druga, označuju istu stvarnost: pojavnosti jezika na tom trećem planu, koji stoji nasuprot ili između tradicionalno (o)dijeljenih jezika i govora, odnosno pisma i govora.²⁷ Poteškoće nastaju u trenutku kada sredstvima kojima obično opisujemo usmenu ili pismenu komunikaciju pokušavamo opisati ovaj, mrežni, diskurs. U usporedbi s usmenom komunikacijom, ovdje nedostaje dobar dio pragmatičkih sredstava: varijacije u intonaciji, glasnoći ili naglasku, brzina, ritam, pauze, kao i opći ton kojim je nešto rečeno. (Crystal, 2006) Sve ovo ne može biti zamijenjeno emotikonima, zapravo malim sličicama, a da se nepovratno ne izgubi dio izvorno prisutne poruke. Taj se isti „netspeak” analizira i u Crystalovom radu koji u akademski diskurs na ovom polju 2013. godine uvodi i izraz „elektronički posredovana komunikacija”²⁸, koji uzima u obzir i nova sredstva komunikacije, kako opipljive stvari (tableti, pametni telefoni), tako i njihove programe odnosno aplikacije (Whatsapp, Viber, Facebook, Instagram i slične suvremene platforme, npr. Telegram, Snapchat ili TikTok). On je proširenje pojma „računalno posredovana komunikacija”, a isti je pak nastao kao reakcija na „računalno posredovani diskurs”²⁹ i „digitalno posredovana komunikacija” i još sličnih kojima se i sam Crystal, kao i dobar dio lingvista u posljednjih tridesetak godina, koristio.³⁰ S obzirom na promjene u sedam godina od nastanka članka, možemo reći kako danas imamo multimedijalni diskurs, primjer čega su Snapchat i TikTok koji potenciraju video

27 Dawoud, A. (2017) Identifying the Functions of Code Switching in Computer Mediated Online Communication

28 <https://www.bbvaopenmind.com/en/articles/the-internet-changing-the-language/>, posljednji pristup 20.6.2020.

29 Herring, S. C., Androutsopoulos, J. (2015) – Computer Mediated Discourse 2.0, u *The Handbook of Discourse Analysis*, Tannen, D. Hamilton, H.E. & Schiffrin, D., John Wiley and Sons, New Jersey, SAD

30 Crystal, D. (2010) The changing nature of text: a linguistic perspective u Wido van Peursen, Ernst D Thoutenhoofd and Adriaan van der Weel (eds), *Text comparison and digital creativity* (Leiden: Brill, 2010), 229-51

kraćeg trajanja. Ovdje nailazimo i na mnoštvo drugih problema kojima se Crystal nije bavio osim spomenuvši ih ovlaš na kraju članka: automatski prijevod glasa u tekst i obratno, prepoznavanje glasa i interakcija sa strojevima, sinteza glasa. Kako bismo izbjegli nejasnoće, ovdje će biti korišten naziv „elektronički posredovana komunikacija” i „netspeak” u smislu ostvaraja jezika na multimedijskoj platformi znanoj nam kao internet/mreža.

Druga bitna napomena jest da je prisutstvo slika u diskursu vidljivo na preslicima ekrana, dok u tekstualnoj formi konverzacije, odnosno korpusa, iste ne bivaju prenešene, kao što nije vidljivo ni citiranje određene izjave te se stoga koristimo preslicima ekrana. Citirani dijelovi teksta su ovako jasno označeni i funkcioniraju kao sasvim legitimni odgovori u diskursu, bez obzira na to što će ponekad biti lišeni teksta i sama će slika govoriti (i više od tisuću riječi), a nekad će ih tekst nadopunjavati.

Treće, utoliko je „netspeak” „pustio korijenje” i polako se uvukao u svakodnevicu, te na vijestima, pa i onim televizijskim, privatnih TV kuća i tabloida možemo sve češće naići na izrazito neformalne izraze. Usto paralelno raste prosječna dob korisnika interneta³¹, što Crystal navodi kao poravnavajući element u novostvorenom diskursu jer ti novi korisnici nešto više životne dobi donose sa sobom i standardni jezik naučen u školi te (u njegovoj diskusiji konkretno e-mail, ali možemo to proširiti i na ostale medije koji su u bar donekle sličnoj situaciji) doprinose ozbiljnosti, utanačenju i održanju standardnojezičnih normi i formi. Strah od uništenja jezika i njegovog propadanja zbog ograničenja broja znakova je, stoga, bio i ostao neopravdan. Dapače, jezik i korisnici su se pokazali kreativnima, što je možda najvećom odlikom „Netspeaka” odnosno ove nove forme komunikacije. Neke su od drugih

31 Crystal, D. (2010) The changing nature of text: a linguistic perspective u Wido van Peursen, Ernst D Thoutenhoofd and Adriaan van der Weel (eds), *Text comparison and digital creativity* (Leiden: Brill, 2010), str. 230.

odlika „netspeaka” još i izostanak interpunkcije (uz iznimku gdje kojeg zareza), nekorištenje velikog početnog slova u iskazima, emotikoni, te ono što će biti predmetom našeg zanimanja u ovom radu: kratice (npr. *i tjt* - „i to je to”). Emotikone i kratice Crystal smatra „jedinственим svojstvima” ovakve komunikacije.³² *Netspeak* je bolje promatrati kao pisanu formu jezika koja unekoliko naginje govoru no kao zabilježeni govoreni jezik. Najbolje je, pak, smatrati ga „trećim medijem”.³³ „Obični” je govor vezan i označen vremenom, spontan, odvija se licem u lice, društveno je interaktivan, široko strukturiran, moguće ga je revidirati i bogat je prozodijom. Pisanje je pak omeđeno prostorom, vizualno dekontekstualizirano, činjenično komunikativno, razvijene strukture, otvoreno ispravljanju i revizijama i grafički bogato. *Netspeak* se oslanja na obje strane ove podjele. Nedostaje mu prozodija ili parajezik, što se kompenzira nizom strategija: reduplikacijom slova, velikim slovima, emotikonima i smiješcima i tome slično, a na suvremenim platformama i multimedijom: slikama, video materijalima i hiperlinkovima.³⁴ Androutsopoulos smatra da pragmatičke funkcije koje uobičajeno vrše fonološka varijacija, prozodija, pogled, stav i drugi neverbalni znakovi, u elektronički posredovanoj komunikaciji bivaju zamijenjene promjenom koda, promjenama u stilu i drugim manipulacijama pisanih znakova.³⁵ Herring i Androutsopoulos se slažu s Crystalom kako je računalno posredovani diskurs na razmeđu govorenog i pisanog, kako se stvara slično tekstualnoj računalno posredovanoj komunikaciji i drugim formama pisanja, ali sadrži i odlike usmenosti, te neke zasebne karakteristike.³⁶ Kako piše Androutsopoulos, u svakoj od ovih različitih

32 Androutsopoulos, J. (2006) Introduction: Sociolinguistics and computer-mediated communication, *Journal of Sociolinguistics* 10/4, 2006: 419–438

33 Usp. Crystal, Language and the Internet, 2001. str 51-52

34 Usp. Crystal, Language and the Internet, 2001. str 31, 37,

35 Androutsopoulos, J. (2011) Code-switching in computer-mediated communication, u S. C. Herring, D. Stein & T. Virtanen (eds), *Handbook of the Pragmatics of CMC*. Mouton de Gruyter

36 Herring, S. C., Androutsopoulos, J. (2015) – Computer Mediated Discourse 2.0, u *The Handbook of Discourse Analysis*, Tannen, D. Hamilton, H.E. & Schiffrin, D., John Wiley and Sons, New Jersey, SAD str. 128-29.

mogućnosti ostvarenja komunikacije, Crystal vidi razlike u korištenom jeziku te tako jezik e-maila sadrži „funkcionalno različite elemente” koji su „bitni za identifikaciju e-maila kao jezičnog varijeteta, poput potpisa, pozdrava, citata i odgovora na iste, kao i stilska sredstva poput varijacija u slovanju odnosno pisanju određenih riječi.” (Crystal 2001: 94, 122)³⁷ Jezik grupa za čavrljanje, u koje spadaju i naši adolescenti, Crystal prisposobljuje mješavini neformalnog pisma i eseja koji je tipičan za asinkrono slanje poruka i visoko kolokvijalne konstrukcije koje karakteriziraju poruke u takovim grupama. (Crystal 2001: 148, 165).³⁸ Već i „Lingvistica Susan Herring (2001) upućuje na to da sudionici u e-komunikaciji razumiju računalno posredovani diskurs kao poseban oblik komunikacije koji je različit od pisanja i govora. Ta komunikacija svakako ima svoje tipične “hendikepe”, ali daje i neke sasvim nove mogućnosti.”³⁹

Jednako tako, „empirijski je upitno postoji li nešto poput „jezika e-maila”, jer je gotovo nemoguće pronaći zajednička jezična svojstva masi koju tako nazivamo.” (usp. Androutsopoulos 420)⁴⁰

Vođeni dosad navedenim, možemo vidjeti kako raspolažemo s vrlo malo činjenica:

1. u komunikaciji se događa otklon od dotadašnjeg izbora koda, te se koristi novi ili drukčiji kod.

2. netko je nešto iznio pred sugovornika (ili više njih)

Uzevši pritom u obzir niže vidljive tablice, preuzete iz Crystalovog djela⁴¹, i dosadašnju raspravu, zaključujemo kako je riječ o pisanom diskursu donekle povučenom u smjeru govora.

37 Androutsopoulos, J. (2006) (Introduction: Sociolinguistics and computer-mediated communication. *Journal of Sociolinguistics* 10/4, 2006: 419–438

38 Ibid.

39 Prapotnik, T. (2007) Jezik u (kon)tekstu računalno posredovane komunikacije *Medijska istraživanja : znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, Vol. 13 No. 2, 2007.

40 Androutsopoulos, J. (2006) Introduction: Sociolinguistics and computer-mediated communication. *Journal of Sociolinguistics* 10/4, 2006: 419–438

41 Crystal, D. (2006) *Language and the internet*, 2nd edition, str 42.-43.

Table 2a: Spoken language criteria applied to selected digitally mediated communication areas (Crystal, 2006)

	Web	Blogging	Email	Chatgroups	Virtual worlds	Instant messaging
1 time-bound	no	no	yes, but in different ways	yes, but in different ways	yes, but in different ways	yes
2 spontaneous	no	yes, but with restrictions	variable	yes, but with restrictions	yes, but with restrictions	yes
3 face-to-face	no	no	no	no	no	no, unless camera used
4 loosely structured	variable	yes	variable	yes	yes	yes
5 socially interactive	no, with increasing options	no, with increasing options	variable	yes, but with restrictions	yes, but with restrictions	yes
6 immediately revisable	no	no	no	no	no	no
7 prosodically rich	no	no	no	no	no	no

Table 2b: Written language criteria applied to selected digitally mediated communication areas (Crystal, 2006)

	Web	Blogging	Email	Chatgroups	Virtual worlds	Instant messaging
1 space-bound	yes, with extra options	yes	yes, but routinely deleted	yes, but with restrictions	yes, but with restrictions	yes, but moves off-screen rapidly
2 contrived	yes	variable	variable	no, but with some adaptation	no, but with some adaptation	no
3 visually decontextualized	yes, but with much adaptation	yes	yes	yes	yes, but with some adaptation	yes, unless camera used
4 elaborately structured	yes	variable	variable	no	no	no
5 factually communicative	yes	yes	yes	variable	yes, but with some adaptation	variable
6 repeatedly revisable	yes	variable	variable	no	no	no
7 graphically rich	yes, but in different ways	no, with increasing options	no	no	yes, but in different ways	no

Upravo u takvoj komunikaciji promjena kodova može igrati bitnu ulogu kao trenutno raspoznatljiva i pragmatički prihvatljiva zamjena za sredstva eliminirana izborom medija.

Obično se promjena kodova definira kao „izmjena dijela govora iz dvaju različitih gramatičkih sustava unutar iste govorne razmjene” (Gumperz 1982: 59) ili kao „korištenje više od jednog jezičnog varijeteta, unutar jednog razgovora, od jednog govornika” (Heller i Pfaff 1996: 594). Ovisno o pristupu,

miješanjem kodova naziva se zamjena jezičnih kodova u jednoj rečenici ili kao alternacija kodova kojoj nedostaje specifična pragmatička funkcija.⁴²

U elektronički posredovanoj komunikaciji Androutsopoulos razlikuje dva glavna tipa promjene koda. Jedan je „razgovorni”, u kom sudjeluje dvoje ili više govornika, bio on sinkron ili asinkron; drugi je „ne-razgovorni” u kojem jedan autor stvara – piše i mijenja vlastiti rad.

Kako je gore navedeno, definicija promjene koda ima element „govorne razmjene” i autor ovdje predlaže razlikovanje promjene koda od četiri druga oblika višejezičnosti u elektronički posredovanoj komunikaciji:

- 1) cjeline višejezičnog interneta
- 2) supostojanja više jezika na jednoj mrežnoj stranici
- 3) izbora jezika za embleme, pri čemu emblem služi kao ime, identifikacija korisnika
- 4) sekvence jezičnih izbora bez dijaloške međuzavisnosti, primjerice popularni video i komentari na više jezika⁴³

Valja imati na umu da, iako je internet bio poznat kao medij, još uvijek nije bio naširoko dostupna kao što je to slučaj danas, te su teoretičari raspravljali mahom o usmenom ili pisanom diskursu. Tako Androutsopoulos ističe tri glavne teorije promjene kodova prisutne u literaturi: Carol Myers-Scotton predstavlja svoj Markedness model, u kojem se promjena koda gleda kao označeni (neočekivani) izbor, onaj kojim govornik želi iznaći nova pravila, novi dogovor, među sobom i drugim sudionicima razgovora. Takav izbor „iskače” ili je drukčijim od očekivanog. Neoznačenim izborom se naziva onaj koji je očekivan. Takav je svaki onaj koji ne „iskače”. Zatim, John J. Gumperz predstavlja razliku između situacijske i metaforičke promjene kodova, razliku između „mi-koda” i „oni-

42 Androutsopoulos, J. (2011) Code-switching in computer-mediated communication u S. C. Herring, D. Stein & T. Virtanen (eds), *Handbook of the Pragmatics of CMC*. (Mouton de Gruyter)

43 ibid.

koda”, njegove klasifikacije diskursnih funkcija konverzacijske promjene kodova, te shvaćanja same promjene koda kao kontekstualizacijskog oruđa u komunikacijskom arsenalu svakog pojedinog govornika. Gumperzovo djelo nastavlja Peter Auer koji polazeći s točke konverzacijske analize proučava dvojezičnu interakciju.⁴⁴ Iz ovog je razvidno kako Myers-Scotton i Auer, iako pojavu različito nazivaju, sagledavaju promjene koda kao promjene s jednog jezika na kojem je glavnina komunikacije na drugi, a koja promjena je semantički značajna odnosno smisljena. Takve su promjene od velikog značaja za adolescente. Adolescenti su sociolingvistima zanimljivi zbog oznaka koje su dijelom njihova izričaja, a to su ponajprije sleng, vulgarizmi, tabuizirani izrazi, kolokvijalne i dijalekatske riječi. U takvim okolnostima prisutna je povećana spremnost za neologizaciju i kreativnost u jeziku, a u tim procesima, odnosno u međujezičnim odnosima koji su im temelj, nailazimo na propulzivne slojeve, najčešće promjenjive riječi, koje će jezik primatelj prilagođavati na nekoliko razina. Sociolingvisti u drugoj polovici 20. stoljeća se dijelom bave upravo time. Naime, povijest istraživanja promjena koda u sociokulturalnoj lingvistici, smatra Nilep, započinje radom Bloma i Gumperza iz 1972., nazvanim „Društveno značenje u lingvističkim strukturama: promjena koda u Norveškoj”, u kojem proučavaju situaciju u Hemnesbergetu, mjestu u Norveškoj i dva dostupna varijeteta, dijalekt i standardni jezik – Ranamal i Bokmal, te promjenu koda među njima.⁴⁵ Njihov prethodnik bio je i Uriel Weinreich, čije se djelo *Languages in contact* (1953) smatra početkom discipline koju danas poznajemo kao kontaktnu lingvistiku, a iz koje su potekla proučavanja promjena koda. Među njegovim suvremenima bilo je nekoliko vrsnih sociolingvista. Barker je tako tražio odgovor na pitanje „Kako se, primjerice, među dvojezičnim govornicima, jednom koristi stariji, a drugi put engleski jezik, i kako ti govornici

44 ibid.

45 Nilep, C. (2006) *Code Switching in Sociocultural Linguistics*, University of Colorado, Boulder

ponekad prelaze, bez očitog razloga, s jednog jezika na drugi?” (Barker, 1947:185-186) Alternacije među engleskim i španjolskim jezikom su ga navele da sugerira kako su interakcije među članovima obitelji i u intimnim scenarijima najviše na španjolskom, dok je za formalniji razgovor, čak i ako su svi razumjeli španjolski, češće korišten engleski jezik.⁴⁶ Barkeru je Weinreich zamjerao nedostatnost pokrivanja svih mogućnosti, a takav je stupanj apstrakcije, kakav je Weinreich zahtijevao od svog kolege, nemoguće postići. Bloomfield promjenu koda gleda kao nepoželjnu, odnosno kao odraz komunikacijske nekompetentnosti govornika. Weinreich pak kaže kako je idealni dvojezični govornik onaj koji mijenja jezik ovisno o situaciji ali nipošto intrasentencijalno.⁴⁷ On, dakle, promjenu koda promatra kao striktno intersentencijalni fenomen. S druge strane, Crystal 1987 navodi da se promjena kodova odnosno jezika događa kada dvojezična jedinka u razgovoru s drugom takovom jedinkom naizmjenice izabire jedan od dva jezika kojima vlada. Također, može se definirati i kao „korištenje elemenata iz više od jednog jezika u razgovoru.” Deumert (2011: 268)⁴⁸

Rüdiger navodi kako pri definiranju ovih pojmova, znanstvenici često nailaze na poteškoće. Neke od njih ističu već Poplack i Sankoff (1984), koji navode i kriterije razvrstavanja posuđenica: čestotnost, sinonimni pojmovi u materinskom jeziku, morfofonemska i/ili sintaktička integracija, prihvatljivost.⁴⁹ Tsipakou pojašnjava razliku između dva pogleda na promjenu koda. Makro- ili sociolingvistički pogled namjerava pronaći obrasce, dok mikro- ili diskursno-analitički pogled želi ukazati na pojedinosti određenog, lokaliziranog komunikacijskog događaja.⁵⁰ Auer razlikuje miješanje kodova i promjenu

46 Ibid.

47 Weinreich, U. (1953) *Languages in contact: Findings and Problems*, Linguistic Circle of New York, New York, SAD, str. 73

48 Usp. Bozhinova Todorova B. (2019) Bulgarian-English Code-switching in Internet Forum Communication: The BGmamma Case, *Open Linguistics* 2019; 5: str. 122

49 Ibid.

50 Tsipakou, S. (2009) Doing Bilingualism: Language Alternation as Performative Construction of Online Identities, *Pragmatics* 19, str. 364

kodova po „lokalnom značenju ili funkciji”. Drugim riječima, ako je ulaz drugog jezika u diskurs usko vezan uz kontekstualizaciju nekog aspekta situacije ili govornika, tada je to metapragmatski komentar interakcije i riječ je o promjeni koda. Kod miješanja kodova govornici samo mijenjaju jezike u cjelini razgovora.⁵¹ Po Siebenhaar, promjene kodova se mogu zbiti unutarrečenično ili međurečenično. One promjene kojima ne možemo pronaći interakcijsko značenje nazivamo alternacijama koda. Alternacije koda koje se zbivaju u sintaktičkim strukturama i bez interakcijskog značenja definira se kao miješanje kodova. (Siebenhaar, usp. Berruto 1997) Gumperzu je promjena kodova ekvivalent prozodiji ili drugim leksičkim ili sintaktičkim procesima u jednojezičnim sredinama po signaliziranju kontekstualnih informacija. Stvara pretpostavke u kojima se sadržaj rečenog dekodira. (Gumperz 1982:98)⁵² Iako Gumperz ovdje funkcionira savršeno u svojoj teoriji, ono što valja reći jest da je samo djelomično točan. Naime, ovo načelno može zvučati točno, no u suvremenoj elektronički posredovanoj komunikaciji prozodija biva zamijenjena drugim sredstvima, kako smo već vidjeli. To će reći kako više nije riječ o razlici među jedno- ili višejezičnim sredinama nego o vrstama ostvarenja: pismu, govoru i internetu. Tek u tako postavljenom sustavu, ova izjava može biti točnom. Auer kaže kako među govornicima postoji preferenca za održavanjem komunikacije na jednom jeziku. Alternacija jezika tako označuje kontrast, odjeljuje rečenicu od dotadašnjeg diskursa ili započinje isti onaj proces dogovora koji spominje i Myers-Scotton⁵³, a što prozodija čini u bitno manjoj mjeri. Na tome temelju, neke od studija, poglavito suvremene, nastale u 21. stoljeću, proučavaju pristojnost, obraz,⁵⁴ rase, spol, rod i slično, pristupajući istima interdisciplinarno, pokušavajući pritom dati i odgovore na pitanja

51 Ibid. Str 365

52 Nilep, C. (2006) Code Switching in Sociocultural Linguistics, University of Colorado, Boulder

53 Androutsopoulos, J. (2011) Code-switching in computer-mediated communication u S. C. Herring, D. Stein & T. Virtanen (eds), *Handbook of the Pragmatics of CMC*.

54 Herring, S. C., Androutsopoulos, J. (2015) – Computer Mediated Discourse 2.0, u *The Handbook of Discourse Analysis*, Tannen, D. Hamilton, H.E. & Schiffrin, D., John Wiley and Sons, New Jersey, SAD

motivacije svakog od govornika, smještajući sve u okvir odnosa dvaju grupa i tumačenja kroz teorije trenutno istaknutih autora, svojih suvremenika.

3. Istraživanje

Uzmemo li nešto širi vremenski okvir i promotrimo li što se oko nas zbivalo od pedesetih godina dvadesetog stoljeća naovamo, možemo zapaziti nekoliko procesa koji susljedno teku: razvoj novih, nepoznatih medija; upliv novih, mahom starijih, korisnika istih tih novi(ji)h medija; rast korpusa i, vezano uz to, dostupnost istih; i kao krovni, proces globalizacije. Proces globalizacije je bitan za shvaćanje pozicije koju engleski jezik danas ima kao lingua franca, te se njega ovdje nećemo doticati u tančine. Možemo ga za potrebe ovog rada definirati kao proces ujednačavanja promjena diljem svijeta i dijeljenje istih briga, uvelike ovisno o tehnološkom razvoju. Tehnološki ili razvoj novih, nepoznatih medija možemo vidjeti na primjeru trenutno vodećih aplikacija za komunikaciju na pametnim mobilnim telefonima, poput Whatsappa i Vibera. Iz jedne ćemo privatne grupe u aplikaciji Whatsapp imati i primjere u ovom radu. Kada se ove aplikacije usporedi s prethodno dostupnima, primjerice onima za e-mail na stolnim računalima, ili pak IRC-om (Internet Relay Chat), dolazimo do razlika na mnogim poljima: sinkronosti ili dijakroničnosti ili nedostatka obaju; duljina poruke, mogućnosti multimedijalnog diskursa, informacijama o pristiglim porukama i još mnogočemu. Daklem, svaki je sinkroni vremenski odsječak na dijakronijskoj osi imao svoju preferiranu platformu za mrežnu komunikaciju. Neke su od njih predmnijevale i dublje poznavanje računala, odnosno nešto što možemo nazvati, kolokvijalno, „hakerski” pristup, više tipkanja i komandi koje se u računalo unose tipkovnicom i nešto su kompleksnije, te viši nivo (pred)znanja potrebnog za korištenje računalnim programima. Isti takav „hakerski” pristup je potreban kako bi računala obujmila korpus tekstova dostupnih na internetu, koji raste svakodnevno i ne pokazuje naznake posustajanja. Crystal predmnijeva da je prerastao sav tekst sabran u

svim knjižnicama diljem svijeta.⁵⁵ To može biti i dobro jer nastaju nove tekstne vrste, poput blogova, ali i loše jer se u moru informacija počesto nailazi i na neprovjerene, loše i/ili potpuno krive, te je bez određenog predznanja i opetovanog predanja istini iznimno teško prosuditi o kakvima se radi. No, takvi tekstovi mogu biti legitimnim korpusom bez obzira na svoju točnost zato što sačinjavaju dio spomenute mase. Doduše, opreza nikada dovoljno. Dijelom je uz to povezan i razvoj računala koja mogu iz tekstova izdvojiti određene informacije kvantitativne naravi, no boljkom im i dalje ostaje nemogućnost kvalitativne analize jezičnih fenomena. No diskurs najviše ovisi o sudionicima. Ovdje, sudionici su minimalno dvojezični. To ne znači da se u potpunosti služe najmanje dvama jezicima već Androutsopoulos minimalnom dvojezičnošću naziva obrasce materinskoga jezika u koji su umetnuti dijelovi engleskoga leksika, formulaičnih cjelina (poput pozdrava, odzdrava, zahtjeva, slogana i slično), a vezani su uz grupu i njihove uzuse i interese.⁵⁶ Tu možemo ubrojiti i korištenje kratica preuzetih iz engleskoga jezika. Nadalje, jedna od odlika pisanog diskursa na internetu je i nedostatak spontanosti. Isti je uzrokovan čestim provjerama napisanog, izmjenama i dodacima, pa i mogućnošću izmjena nakon slanja, ali prije primanja poruke. U nekim slučajevima korisnik može povući svoju izjavu čak i nakon što ju je netko ovlaš vidio, primjerice, prikazanu na vrhu ekrana kao dio obavijesti o novopristigloj poruci⁵⁷, što je u govoru nemoguće. Takvu mogućnost u ovom trenutku, primjerice, nudi Facebook u svom sustavu slanja poruka, kao i Whatsapp.⁵⁸ Planiranje je stoga bitnije no u govoru, ali manje bitno no u pismu. Tu također nailazimo na razliku spram dva druga medija iz trijade. Huddleston navodi kako je promjena kodova u

55 Ibid.

56 Androutsopoulos, Jannis 2007 Bilingualism in the mass media and on the Internet. u Monica Heller (ed.), *Bilingualism: A Social Approach*, 207–230. New York: Palgrave Macmillan.

57 Poznatije pod imenom „notification”

58 Crystal, D. (2010) The changing nature of text: a linguistic perspective u Wido van Peursen, Ernst D Thoutenhoofd and Adriaan van der Weel (eds), *Text comparison and digital creativity* (Leiden: Brill, 2010), str. 240.

elektronički posredovanom diskursu po svojoj prirodi više svjesna i planirana u odnosu na govor i stoga će funkcije koje su više vidljive u komunikaciji licem u lice biti manje vidljive u računalno posredovanom diskursu i obratno.⁵⁹ Taj se element planiranja pokazuje kao bitan u svjetlu zahtjeva za bržom komunikacijom u ovoj sferi. Na tom tragu, Prapotnik razmišlja kako „lingvistica Susan Herring (2001) upućuje na to da sudionici u e-komunikaciji razumiju računalno posredovani diskurs kao poseban oblik komunikacije koji je različit od pisanja i govora. Ta komunikacija svakako ima svoje tipične “hendikepe”, ali daje i neke sasvim nove mogućnosti.”⁶⁰

Kao i Crystal, Androutsopoulos primjećuje sličnosti elektronički posredovanog diskursa s pisanim reprezentacijama lingvističkih znakova, kao i razgovornom promjenom koda, najviše očitovanim u dijaloškom sadržaju i diskursnim funkcijama.⁶¹ Pisanje na mrežnim medijima je različito od drugih: dijaloškom formom; često je dijelom razgovornih nizova s više sudionika; često se koristi vernakular; koriste se drugi semiotički resursi. Androutsopoulos to kaže jer želi pojasniti kako je nužno „dekonstruirati” granice među pisanim i govorenim diskursom koje postoje, i time se, unekoliko, slaže s prethodno navedenim stajalištima Davida Crystala.⁶² No, situacija se izmijenila. Prije stotinu godina nismo imali ekrane na svakom koraku, niti smo u džepu nosili mobilne telekomunikacijske uređaje koji su, usto, i fotoaparati, bilježnice, budilice, računala, konzole za igre, kompas, brojači koraka, glazbeni instrumenti, ručni satovi i još štošta, niti smo mogli imati udruživanje po takovim osnovama. Ovdje je pak riječ o privatnom diskursu nekolicine pojedinaca koji pripadaju

59 Huddleston K. M. (2008) Language contact in computer-mediated communication: Afrikaans-English code switching on internet relay chat (IRC) *Southern African Linguistics and Applied Language Studies* · December 2008

60 Prapotnik, T. (2007) Jezik u (kon)tekstu računalno posredovane komunikacije. *Medijska istraživanja : znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, Vol. 13 No. 2, 2007.

61 Androutsopoulos, Jannis 2007b Bilingualism in the mass media and on the Internet. In: Monica Heller (ed.), *Bilingualism: A Social Approach*, 207–230. New York: Palgrave Macmillan.

62 Androutsopoulos, J. (2011) Code-switching in computer-mediated communication. u S. C. Herring, D. Stein & T. Virtanen (eds), *Handbook of the Pragmatics of CMC*. Mouton de Gruyter

istoj grupi, kako doslovno grupi na jednoj od platformi za multimedijску komunikaciju mobilnim telefonom, tako i grupi po mnoštву kriterija: po prilici jednaka dob, spol, pa i socioekonomski status.

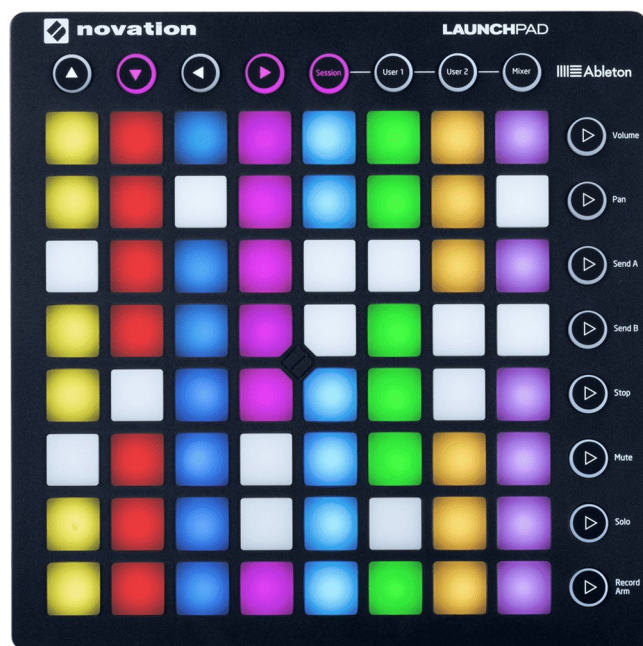
Statistike korištenja mobilnih telefona po dobi korisnika nam mogu otkriti kako među vršnjacima proučavane grupe (16-24 godine) u Ujedinjenom Kraljevstvu imamo u 2019. po prvi put situaciju kako svatko od njih posjeduje mobilni telefon.⁶³ Čak i ukoliko se pri ispitivanju potkrala kakva greška, pa i veće odstupanje, zasigurno je u stvarnosti riječ o velikoj većini adolescenata. Također, prema podacima iz 2014. godine, većina djece (80 i više posto) na svojim mobilnim telefonima ima i aplikacije.⁶⁴ Neke su od njih slabo zastupljene u tadašnjem istraživanju, ponajviše zato što su iste popularnost stekle nakon tog razdoblja. Nas će prije svega zanimati aplikacija zvana Whatsapp. Njezina povijest seže u 2007. godinu. Dvoje bivših zaposlenika tvrtke Yahoo, nakon neuspjeha pokretanja aplikacije, uz ruskog programera uspijeva i pravi aplikaciju čija je primarna svrha dijeljenje tzv. *statusa*, odnosno komentara onoga što osoba radi. Iz toga je nastalo i ime same aplikacije: Whatsapp je gotovo homofonom riječima „what's up?” kojima se sugovornika pita „Što ima?” odnosno „Što se događa?”.

Aplikacija se odatle razvila, a od 2014. godine, nakon što glavni i najveći udio preuzima Facebook, aplikacija postaje sve popularnijom. Kako se razvijala, dodane su mogućnosti stvaranja konferencijskih razgovora, tzv. *grupa*. U ovom ćemo radu tako proučavati jednu grupu korisnika u dobi od 16 do 24 godine, s jednim članom koji je izuzetak, a taj je osoba koja piše ovaj rad i u trenutku

63 <https://www.statista.com/statistics/320974/internet-usage-on-mobile-phones-gb-age/#statisticContainer>, posljednji pristup 15. 6. 2020.

64 https://www.gsma.com/publicpolicy/wp-content/uploads/2012/03/GSMA_Childrens_use_of_mobile_phones_2014.pdf, posljednji pristup 15. 6. 2020.

pisanja rada i skupljanja podataka ima navršenu 31 godinu života. Kohezivni element grupe je Launchpad.

Launchpad je najbolje opisati kao klavir s mogućnošću programiranja, a bez vlastitih zvukova. Sastoji se od 64 polja, raspoređenih u polju od po 8 redova i stupaca, jednako šahovskoj ploči. Svako od polja je moguće programirati i svako od njih može na sebe, uz pomoć programa predviđenih za obradu zvuka, preuzeti određeni zvuk po izboru korisnika. Također, isti instrument može preuzeti i ulogu klavira i/ili klavijature, odnosno svaka tipka može preuzeti jednu notu. Ostale tipke se tiču funkcija poput započinjanja svirke, stajanja i promjena raznih drugih, veoma detaljnih, postavki.

Kako je autor ovih redaka i sam koristio Launchpad, dodan je u grupu pred nekoliko godina te je ostao članom i istu proučavao kroz niz kolegija za vrijeme diplomskog studija. U posljednjih nekoliko mjeseci, povremeno prateći korištenje jezika uopće, ali i odnos među hrvatskim i engleskim jezikom, stekli smo dojam kako se počesto koriste izrazi iz engleskog jezika. Bilo je vidljivo da se sudionici koriste kraticama koje nisu poznate per se, ali je u kontekstu moguće shvatiti njihovo značenje. Gdje je potrebno posegnuti za pomoći

računala, odnosno pretražiti mrežu kako bismo pronašli značenje određene kratice. Potrebno je to, dakle, i dugogodišnjim korisnicima računala, koji katkad ostaju u čudu, zapevši pred jezičnim izazovom vješto i čvrsto utkanim u svega nekoliko znakova. Zbog toga su predmetom ovog istraživanja recentne kratice, s posebnim osvrtom na one koje su potekle iz engleskog jezika i kao takve se koriste u diskursu ove grupe. Riječ je o privatnom korpusu, iz Whatsapp aplikacije, skupljenom od 1. 3. 2020. do 15. 5. 2020. Imena korisnika su nepovratno zamućena dvama efektima kako ih ne bi bilo moguće identificirati. Iako autor ovog teksta ima saznanja o svakom ponaosob, pojedinci za valjanost ovakvog istraživanja nisu bitni jer će nas zanimati, iznad i prije svega, činjenično stanje – postojanje kratica, i onih iz hrvatskog, a pogotovo preuzetih iz engleskog jezika, u diskursu adolescenata na mrežnim sredstvima komunikacije. Neće nas zanimati cijeli diskurs, već samo dijelovi koji se tiču kratica, odnosno – kratice u komunikacijskom odsječku, u svom neposrednom okruženju.

Kada smo ukratko izložili teoretske postavke na kojima je utemeljena misao o ovom području, za potrebe ovog rada, možemo smatrati sve instance kratica koje dolaze iz engleskog jezika promjenom koda. Kako je riječ o dvojezičnim govornicima, čiji je materinski jezik hrvatski, očekivano je da se koriste njime. Također, ne smijemo zanemariti činjenicu da su mladi ljudi izloženi engleskom jeziku u školi i putem raznih medija, jedan od kojih jest i sama grupa.

Promatrat ćemo kratice u okvirima jezika kojim se koriste mladi (od šesnaeste do dvadesetičetvrte godine života).⁶⁵ Kulturu mladih obilježava jezik mladih, sklon neprestanim modifikacijama. Uporaba novih riječi, mijenjanje značenja

65 <https://www.statista.com/statistics/320974/internet-usage-on-mobile-phones-gb-age/#statisticContainer>, posljednji pristup 15. 6. 2020.

starim riječima, stvaranje vlastitih termina i izraza, korištenje (ponajviše) engleskih riječi, pronalaženja više značenja jednoj riječi (semantička ekspanzija), vulgarizmi, žargonizmi, posebne stilizacije u govoru i pismu samo su neke od značajki jezika današnjice.⁶⁶ Budući da je podjela na razgovorni i pisani jezik opća i odnosi se na sve funkcionalne stilove, ne treba je posebno isticati kod razgovornoga funkcionalnog stila.⁶⁷

Skraćivanje je proces ekonomizacije koji jeziku daje živo(s)t, jer je upravo postojanje zajedničkih vrednota, odnosno poznavanje značenja određene riječi preduvjetom da se ista skrati. Tim istim procesom uklanja se izlišno iz komunikacijskog kanala i postiže brža, efikasnija komunikacija. Nasuprot njemu, nasuprot toj elastičnosti, stoji stabilnost.⁶⁸ Stabilnost se najjasnije vidi u purizmu. Purizam u svojoj najradikalnijoj varijanti označuje negaciju svega što dolazi iz drugih jezika, no pritom upada u poteškoće kad se sagleda povijesno preuzimanje određenih izraza. Nešto umjerenije varijante pak govore o postojanju alternativa, nudeći pritom izbor govornicima, jezičnoj zajednici.

Iako je lako vjerovati kako je skraćivanje recentni fenomen, on to nipošto nije. U prilog tome govori sljedeće: kratice se koriste u pismu, a iz analogije rasta djeteta i usvajanja jezika, znamo da dijete jezik primarno usvaja slušanjem, a ne pisanjem. U razvoju slijedi govorenje, a čitanje i pisanje dijete usvaja kasnije, kada se za to ispune fizički i fiziološki preduvjeti poput fine motorike prstiju.

66 Čunović, N. (2015) Neologizmi u časopisima za mlade: semantika, rječotvorba, dinamika mijene (diplomski rad). Filozofski fakultet Rijeka

67 Mihaljević, Milica (2015) Žargonizmi kao značajka razgovornoga funkcionalnog stila // Nestandardni hrvatski jezik prema standardnom hrvatskom jeziku / Suvala, Anđić ; Pandžić, Jasna (ur.). Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje ; Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 117.

68 Mirković, A. (2010) Normiranje neologizama u hrvatskome jeziku (doktorska disertacija), Filozofski fakultet Zagreb, Zagreb, str. 4

Nadalje, stariji jezici, klasični, poznaju kratice. Mnoštvo spomenika uklesanih u kamen sadrži upravo kratice: npr. Bašćanska ploča, inskripcije na grobnicama u katakombama, kao i rukom prepisivane knjige. U praktičnosti leži dobar dio odgovora za njihovo korištenje, a to nas vraća i na misao kako je potrebno opće poznavanje određenog dijela jezika kako bi isti mogao biti skraćen bez većih poteškoća u komunikaciji. Tako kraćenje možemo sagledati i u svjetlu u kojem „srednjovjekovna etimologija objašnjava riječ pomoću druge riječi ili više njih koje su bolje poznate, a prema obilježjima stvari i sličnosti slova.” Tako, primjerice „značenje riječi *lapis* (kamen) tumači se kao *laedens pedem* (što oštećuje nogu)”.⁶⁹

Mnoge su od danas korištenih kratice ostale dijelom pisanog akademskog diskursa⁷⁰, a dio je revaloriziran preuzimanjem u i iz engleskog jezika.⁷¹ Ista namjera dovodi i do sažimanja u vidu gubljenja određenih manjih dijelova poznatih nam riječi.

U nastavku se, u kurzivu, donose primjeri iz analizirane građe. Označene znakom # su kratice preuzete iz engleskoga jezika, a znakom * internacionalizmi.

ubit ću se : *ubicu se* – redukcija dočetnog -t na kraju infinitiva i nestanak kvačice

doći : *doc* – redukcija dočetnog samoglasnika, krnji infinitiv i nestanak kvačice

ali : *al*, ali : *al*, ali : *al*, tamo : *tam* – redukcija dočetnog samoglasnika

69 Skupina autora (2007) Uvod u lingvistiku, Školska knjiga, Zagreb. str. 23

70 <http://pravopis.hr/pravilo/kratice/49/>, posljednji pristup 17. 8. 2020.

71 Kratice poput „etc.”, „CV” i tome sl.

hajde : *ajde* : *aj*, hajde : *ajde* : *aj*, hajde : *ajde* : *ae* – redukcija početnog (aspiriranog) suglasnika, zatim i redukcija dočetnog sloga – sažimanje

poslao : *poslo*, exportao : *exporto*, imao : *imo*, pisao : *piso*, – redukcija dočetnog samoglasnika korijenskog morfema

došao : *doso*, išao : *iso* – redukcija dočetnog samoglasnika korijenskog morfema i kvačica zbog pisanja

nisam : *nism* – redukcija početnog samoglasnika gramatičkog morfema

mogu : *mog* – redukcija nastavka

nešto : *nes*, nešto : *nes* – sažimanje, redukcija pokazne zamjenice zbog redundancije i kvačice

nema : *nea*, nemam : *neam*, treba : *trea* – sažimanje, redukcija bilabijala, je li zbog neekonomičnosti i zahtjeva prekida strujanja zraka?

upaliti : *upalit* – redukcija dočetnog samoglasnika odn. krnji infinitiv

odmah : *odma* – gubljenje dočetnog (aspiriranog) suglasnika, pod utjecajem nestandardnih jezičnih ostvaraja u štokavskim dijalektima⁷²⁷³

nije : *nie*, ovo je : *ovoe*, to je : *toe*, ovo je : *ovoe* – gubi se proteza „j” u pomoćnom glagolu biti

nije : *ne* – daljnja redukcija – može biti shvaćena i kao „non est” - semantički sadržaj niječne čestice se sabire u fonem/grafonem n, dok se glagol „biti” zbija u „e”.

možeš : *mos* – redukcija CV skupa u sredini riječi, po jedan iz korijenskog i gramatičkog morfema

72 Kolenić Lj. (2015) Hrvatski standard i hrvatski štokavski dijalekti // *Zbornik radova Nestandardni hrvatski jezik prema standardnom hrvatskom jeziku* / Suvala, Anđa ; Pandžić, Jasna (ur.). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2015. str. 27.

73 <http://www.matica.hr/vijenac/218/zanimljivosti-s-glasom-h-14056/>, posljednji pristup 15. 6. 2020.

sad : *sd*, kaj : *kj* - redukcija/sažimanje

ovako : *vak* – redukcija početnog i dočetnog samoglasnika, sažimanje

tko : *ko* – gubljenje početnog zatvornika

vjerojatno : *vjv* – supostojanje neispravno korištene varijante „vjerovatno” je ishodištem ove skraćenice.

doslovno : *dosl* – odrezivanje

stvarno : *stv* – odrezivanje

uglavnom : *ugl* – odrezivanje

razreda : *raz* – odrezivanje

sveti : *sv* – odrezivanje

ne znam : *nez* – odrezivanje, opisano gore

nemam pojma : *nmp* – sažimanje

mislim : mislin : *msn* – adriatizam ostaje, sažimanje

ne da mi se : *ndms* – inicijalizacija tj. redukcija samoglasnika, pokrata odn. akronim

blue screen of death : *bsod* – inicijalizacija

mountain bike : *mtb* – kontrakcija

maybe : *myb* – kontrakcija, redukcija svih vokala

apollo : *apol* – odrezivanje

shaking my head : *smh* – inicijalizacija

I don't know (ne znam) : *idk* – inicijalizacija

hack vs hack : *hvh* – inicijalizacija

at the moment : *atm* – inicijalizacija

public service announcement : *psa* – inicijalizacija

requiescat in pace : *rest in peace* : *rip* – inicijalizacija

offline tv : *otv* – inicijalizacija

* *definitivno* : *def* – međunarodno prihvatljiva kratica, odrezivanje

* *normalan* : *norm* – međunarodno prihvatljiva kratica, odrezivanje

* *milijun* : *mil* – međunarodno prihvatljiva kratica, odrezivanje

* *minuta* : *min* – međunarodno prihvatljiva kratica, odrezivanje

Uz ove, nailazimo i na već uobičajene skraćene oblike geografske i političke terminologije: *RH*, *ZG*, *ST*, no njih nismo izdvajali upravo zbog najšire prihvaćenosti u suvremenome hrvatskom standardnom jeziku.

U ovom korpusu, kratice najčešće nastaju odrezivanjem ili inicijalizacijom. Iz prisutnih primjera, razvidno je kako one koje su izravno preuzete iz jezika davatelja, u ovom slučaju engleskoga, nastaju, najvećim dijelom, inicijalizacijom.

Pronađena je još jedna kratica i iznimno nije navedena jer u sebi sadrži i skraćuje prostu riječ. Njezin tvorbeni uzorak slijedi onaj kratice *mtb*, gdje je prva sastavnica skraćena na inicijalni i još jedan konsonant a drugoj ostaje samo incijal.

Primjetno je i kako se najčešće gube suglasnici koji su zahtjevniji za realizaciju u govoru: okluzivi, bilabijali, kao i velar, frikativ, aspirant „h”.

Sagledavši kratice, i to ne samo ove preuzete iz engleskoga jezika, možemo primijetiti kako se najveći dio njih oslanja na suglasnike. Kod suglasnika u kriticama u hrvatskome jeziku bitnu ulogu igraju oni s dijakritičkim znakovima.

Gubici kvačica uvjetovani su tako dostupnošću dijakritičkih znakova hrvatskoga standardnoga jezika na standardnim tipkovnicama. Razlog je tome veoma praktične naravi: računalna oprema⁷⁴ kupljena izvan Republike Hrvatske, a i dio onih kupljenih unutar granica iste, nemaju označene niti predinstalirane ove znakove, te je samo manjem dijelu onih koji se na takvu kupnju odluče poznata i/ili potrebna mogućnost naknadnog dodavanja hrvatskoga jezika kao paketa.

Krnji se infinitiv već udomaćio u urbanim govorima, a dijelom je i starijeg stanja u jeziku, bilo kao on sam ili homografnu mu supin, a poradi gorespomenutog stapanja govora i pisma u ovom obliku komunikacije, ta razlika postaje sve manje očitom i bitnom.⁷⁵

Netko bi zasigurno u ovim primjerima mogao primijetiti da se, zapravo, ništa nije izgubilo. Naime, čitajući, odnosno dekodirajući viđeno, kompetentan govornik, dekođer, može prizvati u sjećanje punu formu riječi.

Osvrnut ćemo se i na neke partikularne kratice.

U kratici *wym* = „what do you mean?” = „(na) što misliš?” nailazimo na importaciju suglasnika „w” i „y” u diskurs na hrvatskome jeziku, zatim na jasnu intenciju korištenja upravo te kratice, intenciju otkrivenu autorovim nepoznavanjem uzusa.

Hvh server je računalo-poslužitelj na kojima je dozvoljeno isprobavati vlastite izmjene na tuđim programima, što bi na legalnim poslužiteljima bilo ilegalno, a samim tim i zabranjeno. Iako je praksa za svaku osudu jer se nimalo ne poštuje autorska prava originalnih programera, od ponekih od ovih su nastala potpuno nova djela, te se stoga među tom populacijom prešutno gotovo pristaje na

74 Pritom mislimo na bilo koji uređaj korišten u svrhu komunikacije putem interneta.

75 <https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1755&naslov=hrvatski-jezik-danas>, posljednji pristup 20. 6. 2020.

ovakve izmjene. Razlog više navođenju ovog jest i priroda grupe – programiranje Launchpada je umnogome srodno hakerskom poslu jer je riječ o promjenama veoma detaljnih postavki na jednom od dijelova računalnog programa kojem Launchpad služi kao vanjski kontroler za tzv. *performance* odnosno za izvedbu pripremljenog djela.

Još jedan primjer izravnog preuzimanja kratice iz engleskog jezika nalazimo i kod kratice *psa* te zatvaranjem istog niza izjava rečenicom „This concludes the *psa*”. Ovdje je *psa* zapravo „public service announcement” odnosno „javna izjava” besplatnog karaktera čija je namjera obavijestiti javnost o nekakvom problemu, a ponavljanje preuzima oblik službene izjave kako bi govornik naglaskom označio početak i kraj.

U analiziranom dijelu korpusa nailazimo i na višestruku potvrdu reduplikacije početnih konsonantskih skupina (*tyty*, *nnp*) i cijelih riječi te dočetnog samoglasnika u istoj (*slabo slabooo*), pretpostavljamo, u svrhu pojačavanja dojma. Isto potvrđuje odmak od načela ekonomičnosti zbog reduplikacije, ali i ekonomičnost jer su ponovljena dva ista konsonanta koje je moguće brže i lakše otipkati no što bi to bio slučaj s drugim znakovima jer bi to zahtijevalo pomicanje prstiju i moguće pogreške u tipkanju.

Zatim, zanimljiva je i kratica *rip* koju nalazimo u izjavi „meanwhile *rip* turizam” i koja označava kako onaj jezično stariji i potvrđen „*requiescat in pace*”, tako i „*rest in peace*”. Nije ju stoga uputno i moguće smatrati anglizmom per se, iako je engleski jezik zasigurno imao svoju ulogu u semantičkom proširenju putem jednog lika iz popularne igre koji ju je koristio⁷⁶ te je na taj način mogla naći svoj put i do naših sudionika.

76 <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Requiescat%20in%20pace>, posljednji pristup 25. 6. 2020.

Kod primjera *si norm*, izrezivanje ili rezanje riječi je temeljem nastanka ovih dvaju primjera. Prvi nastaje iz pitanja „Jesi li normal-an/na?” gdje je glagol biti prešao u nenaglašeni oblik, upitna čestica „li” je otpala, a pridjev je odrezan kako bi ostala samo semantička osnova, bez vidljivih oznaka gramatičkog roda.

Kod *nez* je primjetno i stapanje/sljublivanje dvaju elemenata, negacije i svega prvog slova/grafema „z”. On je, ovdje, naime, više od fonema jer, iako sam, u sebi nosi značenje svega reduciranog leksema, ako ćemo usvojiti prijespomenuto stajalište srednjovjekovne etimologije.⁷⁷

Neke kratice služe popunjavanju one praznine nastale premještanjem govorenog diskursa na mrežu, odnosno pokušava zamijeniti dio pragmatičkog arsenala koji u normalnim uvjetima izražavamo gestama. Primjerice, *smh* odn. „shaking my head”, kratica koja se koristi kao reakcija na nešto na što bismo odmahnuili glavom ili mahali u značenju negodovanja.

⁷⁷ Skupina autora (2007) Uvod u lingvistiku, Školska knjiga, Zagreb. str. 23

4. Zaključci

Unatoč *netspeaku*, prema Crystalu (posredno i ostalim izvorima na koje se on poziva, ali i onih novijeg datuma od navedenih u njegovim djelima) i prema doktorskoj disertaciji Skelin Horvat⁷⁸, adolescenti iznimno dobro i uspješno razlikuju nivo formalnosti, te uspješno prilagođavaju vlastiti jezik situaciji u kojoj se nađu. To im omogućuje i prilagodbu sugovornicima i služi kao dokaz njihovog posjedovanja kompetencija. Tako prof. Skelin Horvat daje primjere učeničkih izjava u kojima je razvidna razlika koju čine u obraćanju svojim vršnjacima, roditeljima i učiteljima. Također, ističe sklonosti adolescenata prema određenim obrascima koji od standarda odstupaju zbog izvanjezičnih razloga: pripadnosti grupi i želji za različitošću. Iz toga slijedi kako ono što smo vidjeli u ovom radu neće nužno biti ono što bi isti govornici koristili cijelo vrijeme i jedino čime će se služiti. Isto možemo vidjeti i na primjerima jezične baštine, očuvane, nažalost, samo u pasivnom leksiku, na kolegijima iz povijesti jezika⁷⁹, gdje se kod mlađih govornika iste dobne skupine poput mladića u ovoj grupi (dobi od 16 do 24 godine⁸⁰) dijalekatski vokabular gubi pred naletom standardnih, a čak i pseudostandardnih⁸¹ nastojanja. Vidjeli smo i kako kratice nisu transparentne u svakoj situaciji ni među sudionicima odnosno članovima grupe. Grupa se koristi supstandardnim jezikom⁸², punim obilježja mladenačkog diskursa, kakav opisuje i Skelin Horvat⁸³, ponajprije nedostatkom

78 Skelin Horvat A. (2017) O jeziku i identitetima hrvatskih adolescenata. Srednja Europa, Zagreb

79 U tim slučajevima profesori tu „skrivenu” jezičnu baštinu pronalaze pitanjima poput „Kako bi to Vaša baka rekla?”

80 U odnosu na statistike iz UK, gdje svaka ispitana osoba u ovoj dobi ima mobilni telefon.

81 <https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1852&naslov=jezicni-utjecaj-velikih-gradova>, posljednji pristup 20. 6. 2020.

82 <https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1755&naslov=hrvatski-jezik-danas>, posljednji pristup 20. 6. 2020. Budući da je po naravi stvari svaka obavijest upućena sugovorniku, suvišno je posebnim nastavkom isticati ono što prirodno proizlazi iz govorne situacije. Zato vokativ nestaje, ali se čuva ondje gdje je »semantički obogaćen, tj. gdje ne služi isključivo za dozivanje« te u takvim slučajevima »obično izražava govornikov stav prema sugovorniku« (Junković 1972: 130). Spomenute pojave u čakavštini (i štokavštini) zrcalni su odraz - ili druga strana medalje - takva zaključka o kajkavštini: smjerovi procesa jesu oprečni, jer u jednom sustavu morfološka posebnost vokativa generalno nestaje, u drugom se generalno čuva, ali je u oba slučaja izuzetak iz općeg procesa istovjetno motiviran i komunikacijski kontekstualiziran.

83 Skelin Horvat A. (2017) O jeziku i identitetima hrvatskih adolescenata. Srednja Europa, Zagreb

interpunkcijskih znakova, zatim i psovkama, leksičkom raznolikošću (koja je širim područjem interesa u ovom radu), zatim neformalnošću i ležernošću te određenim temama, primjerice glazbom, koja okuplja ovu grupu, ili modom i drugim suvremenim hobijima i interesima.

Primjetna je i razlika među procesima nastanka kratica. Naime, u danom korpusu, na engleskome jeziku kratice najvećim dijelom nastaju inicijalizacijom, a među pronađenim primjerima kratica na hrvatskome jeziku taj tvorbeni obrazac ne nalazimo, te se najviše sažima i odrezuje. Ovime je dodatno potvrđeno adolescentsko preuzimanje gotovih obrazaca iz engleskoga jezika.

Jedna je česta zabluda kako su strani elementi uopće ekonomičniji i time se ponajviše opravdava njihovo preuzimanje i korištenje.⁸⁴ Kratice su, bez dvojbe, ekonomičnije od cijelih riječi, no na nekima od primjera takva, očekivana, ekonomičnost nije vidljiva. Naišli smo i na nekoliko slučajeva u kojima su sudionici zahtijevali pojašnjenja kratica iako dolaze iz istog kruga korisnika, ne samo po dobi. I sami smo se, kao autori dijela teksta koji proučavamo, okoristili upitnikom kao skraćenicom za cjelokupno pitanje, ili pak za ono „quid?” koje tako često volimo koristiti u formi „Što?” ili „Šta?”, nadoknađujući ostatak neverbalnim znakovljem. Taj je upitnik bio odgovorom na *wym* ili „what do you mean?”, izraz koji je, u svojoj cijelosti, mogao biti zamijenjen upitnikom. Ovdje vidimo da tome nije bilo tako.

Dade se zaključiti kako među adolescentima nailazimo na popriličnu otvorenost engleskome jeziku, koji je izravno utjecao na petinu pronađenih kratica. Naime, u današnje bi vrijeme, uzevši u obzir situaciju kakvu imamo – medije, neselektivno prenošenje jezika i miješanje različitih stilova standardnog jezika kod komercijalnih televizija, kao i istraživanja utjecaja engleskoga na druge

84 Poglavitito kod nazivlja vezanog uz internet

jezike – netko mogao očekivati kako će taj postotak biti bitno viši. No nije zanemariv, pogotovo ako se u obzir uzme činjenicu da je riječ o samo jednom jeziku.

Što se kratica preuzetih iz engleskog jezika tiče, možemo reći kako se u njima ogleda i gramatička struktura samog jezika – slabije razvijena morfologija odnosno postojanje svega tri padeža, te je stoga inicijalizacija češćim obrascem stvaranja kratica u tom jeziku.

U jednojezičnom diskursu, kratice nastale inicijalizacijom nisu semantički transparentne, odnosno potrebno je egzaktno znanje za iste, dočim se kod sažimanja kao vrste inicijalizacije, a poglavito odrezivanja, nailazi na semantički bitno transparentniju sliku, upravo zbog konsonantskih skupova koji nose i semantičku težinu. Držimo kako je semantička transparentnost veća kod kratica nastalih odrezivanjem jer su one zadržale dio ili cijeli korijenski morfem te je taj moguće prepoznati i bez konzultacija s drugima, odnosno oslanjajući se na prethodno stečena odnosno prisutna znanja. Kod inicijalizacije je teže ili nemoguće iz kratice iščitati značenje jer se od sviju sastavnica zadržava inicijale, te je značenje potrebno naučiti. Takvo što u komunikaciji na mreži može predstavljati zastajkivanje u komunikaciji, poremetiti tijek komunikacije, a time i manju komunikacijsku kompetenciju ili nedostatak iste. Semantička je transparentnost, dakle, u uskoj vezi s komunikacijskom kompetencijom danas. Jezik mladih, ovjeren u prikazanim primjerima, je u najvećoj mjeri u skladu s time.

Sažimanje je blisko inicijalizaciji, no ono uzima dodatnu, obično konsonantsku, komponentu, uz čiju je pomoć dekodiranje lakše, odnosno kratica je semantički transparentnija. Kako to razumjeti? Postoje jezici u čijoj se pisanoj formi bilježe samo konsonanti, a razumljivost nije narušena.

Takve jezike možemo smatrati srodnim kriticama.

Nadalje, već spomenuta ekonomičnost može i mora biti misli vodiljom kod odnosa dvaju jezika. Za osnovno sporazumijevanje je dovoljno da se izrečeno i sugovorniku poznato slažu barem donekle, odnosno da obrazac bude prepoznat kao zadovoljavajući. To mjesto određuje uzus. Uzus ove grupe je umnogome određen standardnim jezikom i obrazovanjem po kojem su osvijestili postojanje dijalekatskih razlika unutar samoga hrvatskoga jezika, ali i razvijenom metalingvističkom sviješću koja im je omogućila prepoznavanje vlastitog korištenja obrazaca preuzetih iz engleskoga jezika.⁸⁵ Takvo što ne znači da neće preuzimati iz stranih jezika, već da svjesnim preuzimanjem i sviješću o preuzimanju, mogu u svoj jezik, u svoj govor, u vlastite idiolekte unijeti onoliko koliko je potrebno da komunikacija teče bez većih prekida i da postignu međusobno razumijevanje i usto pokažu da su komunikacijski kompetentni.

Kratice se preuzima po potrebi, a svega dio se tiče računalnog diskursa. Kod ove grupe, taj diskurs, nazovimo ga i hakerskim žargonom, možemo ubrojiti u svakodnevnu komunikaciju jer se uvelike tiče tehnologije, a tehnologija, poglavito Launchpad, je kohezivni element grupe. Drugi se dio tiče kolokvijalizama, svakodnevne razgovorne komunikacije šireg sloja korisnika suvremenoga hrvatskog standardnog jezika, a primjetno je i supostojanje hrvatske *nez* i engleske idk kratice za istu semantičku cjelinu. Neke su pak od kratica internacionalizmi te se u više jezika može naići na isti obrazac njihova skraćivanja, a riječ je o odrezivanju. Ovo nam može poslužiti kao daljnji dokaz biti sadržane u srcu riječi, odnosu jednakom onom među temom i remom, odnosno danom i novom u rečenici, gdje je početak poznat i bitan za logično povezivanje postojeće cjeline s novitetima. U mrežnoj komunikaciji, promjena koda, bila ona vidljiva kao preuzimanje kratica, formulaičnih izraza ili pak punokrvno korištenje dvaju ravnopravnih jezika u kompetentnom dvojezičnom

85 Hrelja, D., Macan, Ž. (2019) Prebacivanje kodova u računalno posredovanoj komunikaciji. Izlaganje održano na 4. međunarodnom znanstvenom skupu u ciklusu Sociolingvistički pristupi u slavenskim jezicima Komisije za sociolingvistiku Međunarodnoga slavističkog komiteta Generacija interneta, održanoga u Rijeci od 5. do 7. rujna 2019.

govorniku, nam može pokazati svu čar ljepote sakrivene među riječima i među umovima koji tim riječima nastoje prenijeti poruku. Poruku možemo prenijeti na više načina, te se tako s Crystalovom tezom da postoje pisano, govoreno i „online”, slaže i Androutsopoulos⁸⁶ kada izjavljuje kako „računalno posredovana komunikacija kao diskursno polje stoji u suprotnosti s pretpostavkom kako je govorena komunikacija uživo zapravo mjesto na kom se događa promjena koda”. Ovo je dokazano u korpusu, i vjerujemo da možemo zaključiti kako promjena koda ne ovisi o mediju. Ona se zbiva, njezina je funkcija ovisna o kontekstu i željama i potrebama govornika, te se zbiva s određenim ciljem, ma koji on bio. Promjena koda je jedna od odlika govora adolescenata, ona kojom se oni veoma rado odvajaju od drugih vršnjaka, ali i mlađih i starijih. Pitanje je tako možemo li mi, kao budući profesori, a poglavito profesori jezika, tome pristupiti drukčije, ne gledajući na to kao na neuglednu, neobrazovanu i suštinski krivu uporabu jezika, nego kao na blago pragmatičkog arsenala jezika koje nam može pomoći približavanju i boljem razumijevanju učenika i njegovih potreba te unaprijediti nastavni proces. Mislimo da je to moguće. Naime, vidjevši učeničku aktivnost u ovakvim grupama, možemo to iskoristiti kao kohezivni element i postati dijelom njihove grupe (onoliko koliko to pristojnost i uslužnost diktiraju), a samim time i djelovati na njihovo ponašanje i poučljivost, zbliživši se s njima onako kako bi pravi odgajatelj trebao, te tada naumiti i sustvarati ljude koji bi u svemu bili bolji od nas.

86 Androutsopoulos, J. (2011) Code-switching in computer-mediated communication u S. C. Herring, D. Stein & T. Virtanen (eds), *Handbook of the Pragmatics of CMC*. (Mouton de Gruyter), str. 1.

5. Popis literature:

Androutsopoulos J. (2011) Code-switching in computer-mediated communication u: S. C. Herring, D. Stein & T. Virtanen (eds), Handbook of the Pragmatics of CMC. Berlin/Boston: Walter de Gruyter

Androutsopoulos, J. (2007) Bilingualism in the mass media and on the Internet. U: Monica Heller (ed.), Bilingualism: A Social Approach, 207–230. New York: Palgrave Macmillan.

Androutsopoulos, J. (2006) Introduction: Sociolinguistics and computer-mediated communication Journal of Sociolinguistics 10/4, 2006: 419–438

Bagarić V., Mihaljević Djigunović J. (2007) Definiranje komunikacijske kompetencije, METODIKA:Vol. 8, br. 14 (1/2007), str. 84-93

Crystal, D. (2001) Language and the Internet, Cambridge University Press

Crystal, D. (2006) Language and the Internet 2nd edition, Cambridge University Press

Crystal, D. (2010) The changing nature of text: a linguistic perspective u Wido van Peursen, Ernst D Thoutenhoofd and Adriaan van der Weel (eds), Text comparison and digital creativity: The Production of Presence and Meaning in Digital Text Scholarship (Leiden: Brill, 2010), 229-51

Crystal, D. (2008) Txtng: the Gr8 Db8, Oxford University Press

Čunović, N. (2015) Neologizmi u časopisima za mlade: semantika, rječotvorba, dinamika mijene (diplomski rad). Filozofski fakultet Rijeka

Dawoud, A. (2017) Identifying the Functions of Code Switching in Computer Mediated Online Communication

Deumert, Ana. 2011. Multilingualism. In: Rajend Mesthrie (ed.), The Cambridge Handbook of Sociolinguistics, 261-282, New York, Cambridge University Press.

Geertsema, S. (2011) Short message service (SMS) language and written language skills: Educators' perspectives South African Journal of Education 31(4):475 · November 2011

Glovacki-Bernardi Z., Kovačec A., Mihaljević M., Halwachs D. W., Sornig K., Penzinger C., Schrodt R. (2007) Uvod u lingvistiku, Školska knjiga, Zagreb.

Gumperz, J. J. (1982) Discourse Strategies. Cambridge University Press. Cambridge, UK.

Herring, Susan. (2007). A Faceted Classification Scheme for Computer-Mediated Discourse. *Language@Internet* ; 1 , 1. 4.

Herring S. C., Androutsopoulos J. (2015) Computer Mediated Discourse 2.0 u The Handbook of Discourse Analysis, Tannen, D. Hamilton, H.E. & Schiffrin, D. 2015, John Wiley and Sons, New Jersey, SAD

Hrelja D., Macan Ž. (2020) Promjena koda u komunikaciji aplikacijom *Whatsapp* – studija slučaja

Kolenić Lj. (2015) Hrvatski standard i hrvatski štokavski dijalekti // Zbornik radova Nestandardni hrvatski jezik prema standardnom hrvatskom jeziku / Suvala, Anđa ; Pandžić, Jasna (ur.). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2015. str. 27.

Kovačić, M. (2007) Jezično ravnodušje, Jezik, Zagreb

Mihaljević, Milica (2015) Žargonizmi kao značajka razgovornoga funkcionalnog stila // Nestandardni hrvatski jezik prema standardnom hrvatskom jeziku / Suvala, Anđa ; Pandžić, Jasna (ur.). Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje ; Agencija za odgoj i obrazovanje

Mirković, A. (2010) Normiranje neologizama u hrvatskome jeziku (doktorska disertacija), Filozofski fakultet Zagreb, Zagreb, str. 4

Nilep, C. (2006) Code Switching in Sociocultural Linguistics, University of Colorado, Boulder

Skelin Horvat A. (2017) O jeziku i identitetima hrvatskih adolescenata. Srednja Europa, Zagreb

Poplack, Shana & Sankoff, David (1984) Borrowing: the synchrony of integration. Linguistics 22: 99-135, u Bozhinova Todorova B. (2019) Bulgarian-English Code-switching in Internet Forum Communication: The BGmamma Case, Open Linguistics 2019; 5: 121–135

Prapotnik, T. (2007) Jezik u (kon)tekstu računalno posredovane komunikacije
Medijska istraživanja : znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije, Vol.
13 No. 2, 2007.

Siebenhaar, B. (2006) Code choice and code-switching in Swiss-German
Internet Relay Chat rooms. *Journal of Sociolinguistics* 10/4, 2006: 481–506

Teubert, W. and Čermakova, A. (2004) 'Directions in corpus linguistics' in M. A.
K. Halliday, C. Yallop, W. Teubert and A. Čermakova, *Lexicology and Corpus
Linguistics. An introduction*. London: Continuum, pp. 113-65 u Bozhinova

Todorova B. (2019) Bulgarian-English Code-switching in Internet Forum
Communication: The BGmamma Case, *Open Linguistics* 2019; 5: 121–135

Tončić, D. (2015) Razgovorni stil hrvatskoga standardnog jezika u govoru i
pismu (diplomski rad), Filozofski fakultet Pula

Tsiplakou, S. (2009) Doing Bilingualism: Language Alternation as Performative
Construction of Online Identities, *Pragmatics* 19

Weinreich, U. (1953) *Languages in contact: Findings and Problems*, Linguistic
Circle of New York, New York, SAD

6. Popis literature – mrežni izvori:

diskurs. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. posljednji pristup 16. 6. 2020.
<<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15415>>

<https://www.bbvaopenmind.com/en/articles/the-internet-changing-the-language/>

https://blog.twitter.com/en_us/topics/product/2017/tweetingmadeeasier.html

https://blog.twitter.com/official/en_us/topics/product/2017/Giving-you-more-characters-to-express-yourself.html

<http://gramatika.hr/pravilo/kratice-i-pokrate/19/>, posljednji pristup 16. 6. 2020.

https://www.gsma.com/publicpolicy/wp-content/uploads/2012/03/GSMA_Childrens_use_of_mobile_phones_2014.pdf

<https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1755&naslov=hrvatski-jezik-danas>

<https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1852&naslov=jezicni-utjecaj-velikih-gradova>

<https://journals.co.za/content/reading/6/1/EJC179714>

<http://www.matica.hr/vijenac/218/zanimljivosti-s-glasom-h-14056/>

<http://pravopis.hr/pravilo/kratice/49/>, posljednji pristup 16. 6. 2020.

<https://www.statista.com/statistics/320974/internet-usage-on-mobile-phones-gb-age/#statisticContainer>

<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Requiescat%20in%20pace>

leksem. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 16. 6. 2020.
<<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=35931>>

ZEROJ: Zajednički europski referentni okvir za jezike / Common European Framework of Reference for Languages, 2005

<http://pouvg.hr/media/3538/zeroj.pdf>

7. Prilozi – preslici ekrana grupnih pričalica

23:41

Nez

23:41

Ajme idiota 23:41

ovo ti je iz ST 23:42

grad koji nema ni jedan slucaj korone

23:42

danas skocilo za 8 u RH i odma u ST
panika

23:42

ubicu se

23:42

Ne necu 23:42

Type a message

au

23:44

koji rodendanski poklon ej

23:45

meanwhile rip turizam

23:45

Nacionalna panika

23:45

cek al ti danas

23:45

Sutra

23:45

Hehe

23:45

aa

23:45

hehe

23:45

Iman predsat al aj cekacu

23:45

gustaj

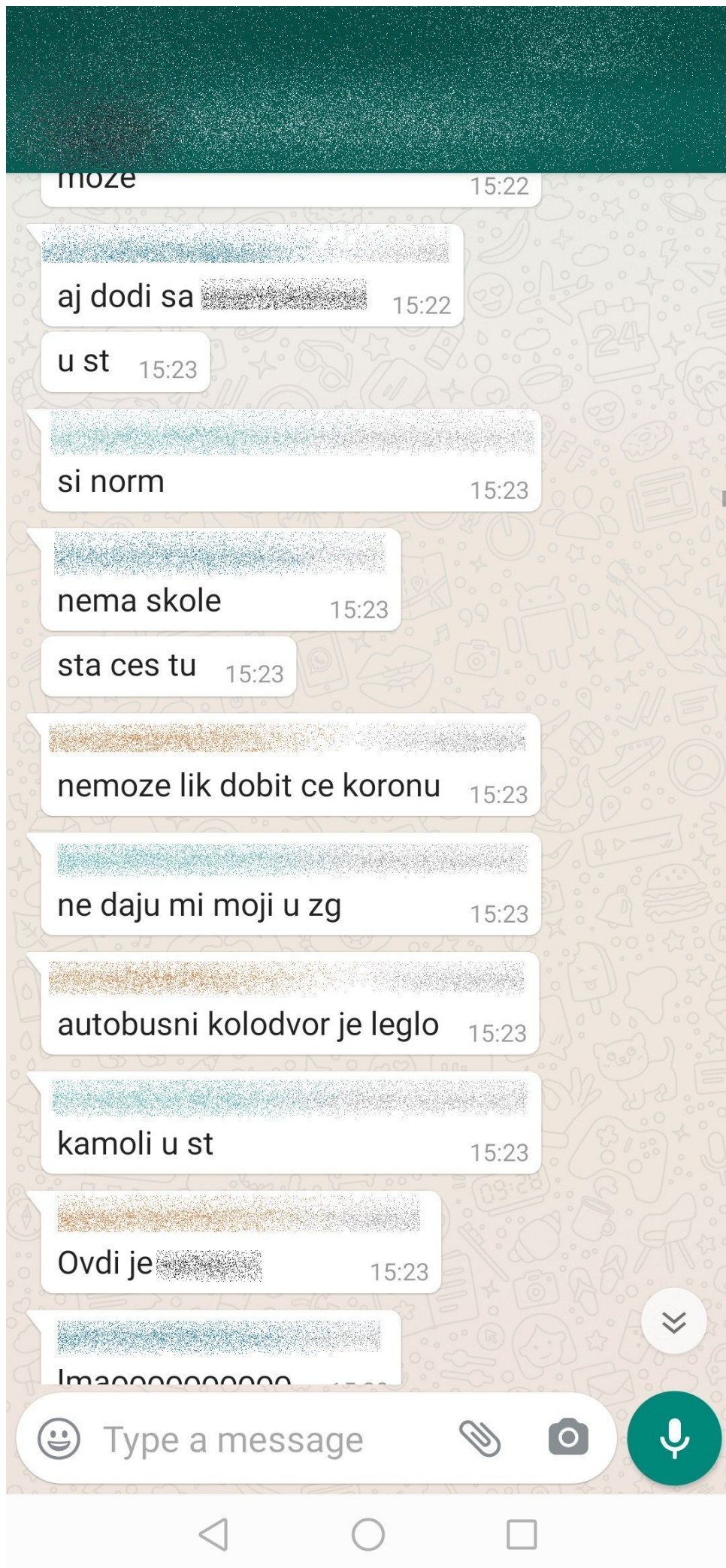
23:46

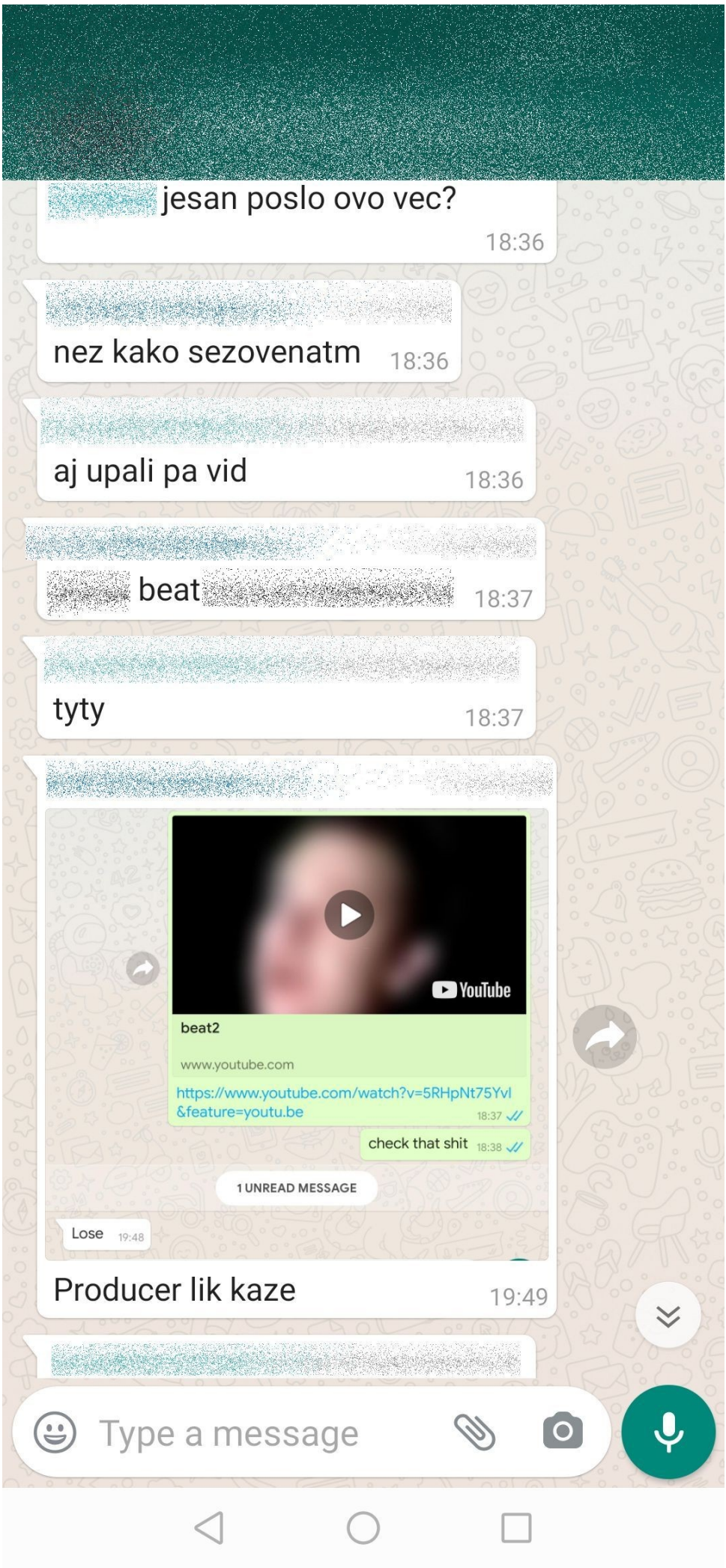
porter mi pruza tera[iju

23:46

Type a message

Aranzman je los 20:49

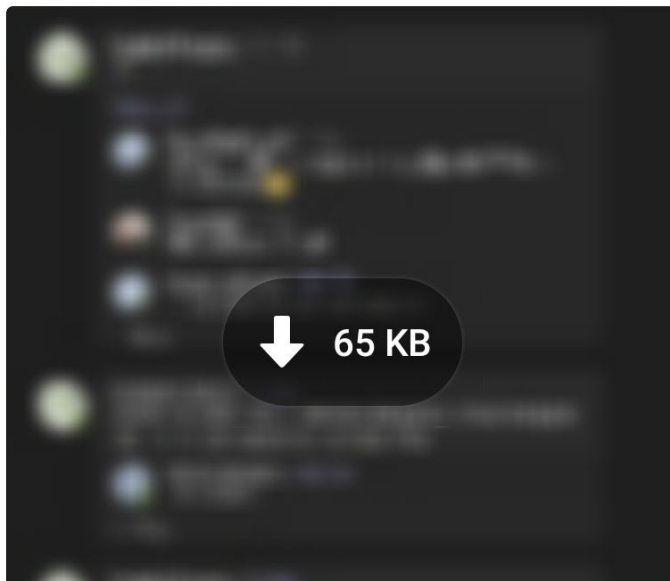
20:50

kickovi clipaju stariji je recording nism
noviji exporto
pattern kicka mog probat nes novo
kak nea bassa bass jos clippa u ovom
hattove san zaboravio upalit al mi
stoje tam
nije final pa aranzman nie nes 20:56

ne zali se popravi to 21:00

kappa 21:00

no kappa 21:00

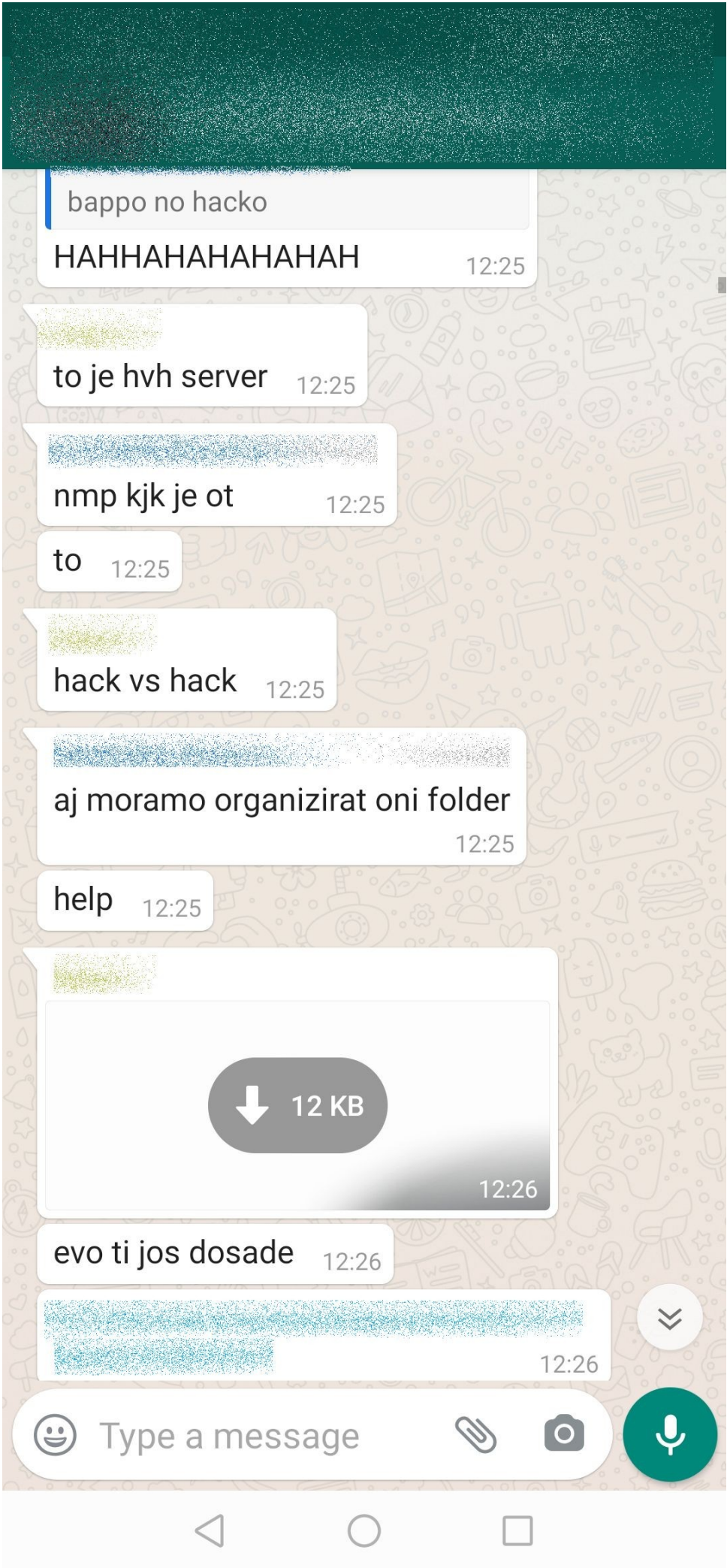

Type a message

bappo no hacko

HAHAHAHAHAHAHA 12:25

to je hvh server 12:25

nmp kjk je ot 12:25

to 12:25

hack vs hack 12:25

aj moramo organizirat oni folder 12:25

help 12:25

↓ 12 KB

12:26

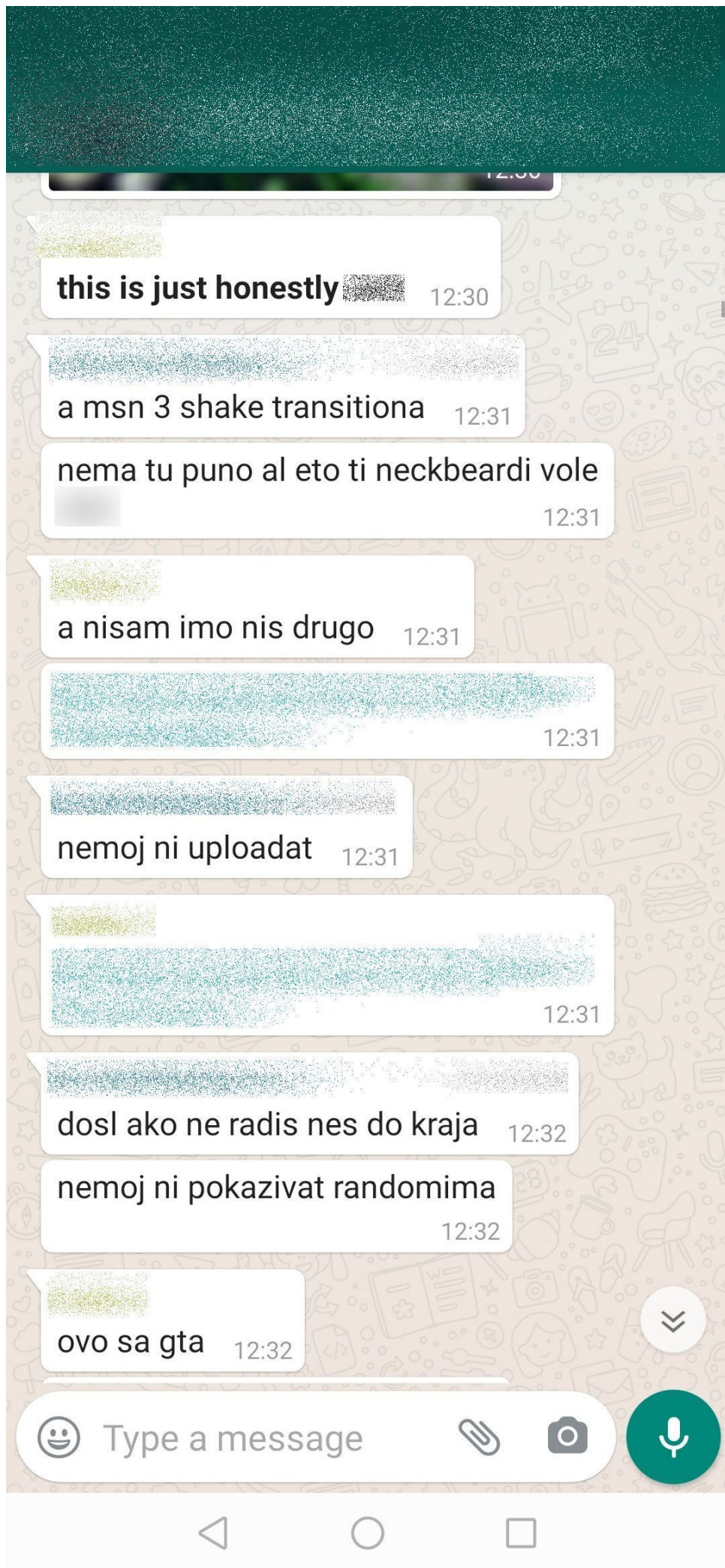
evo ti jos dosade 12:26

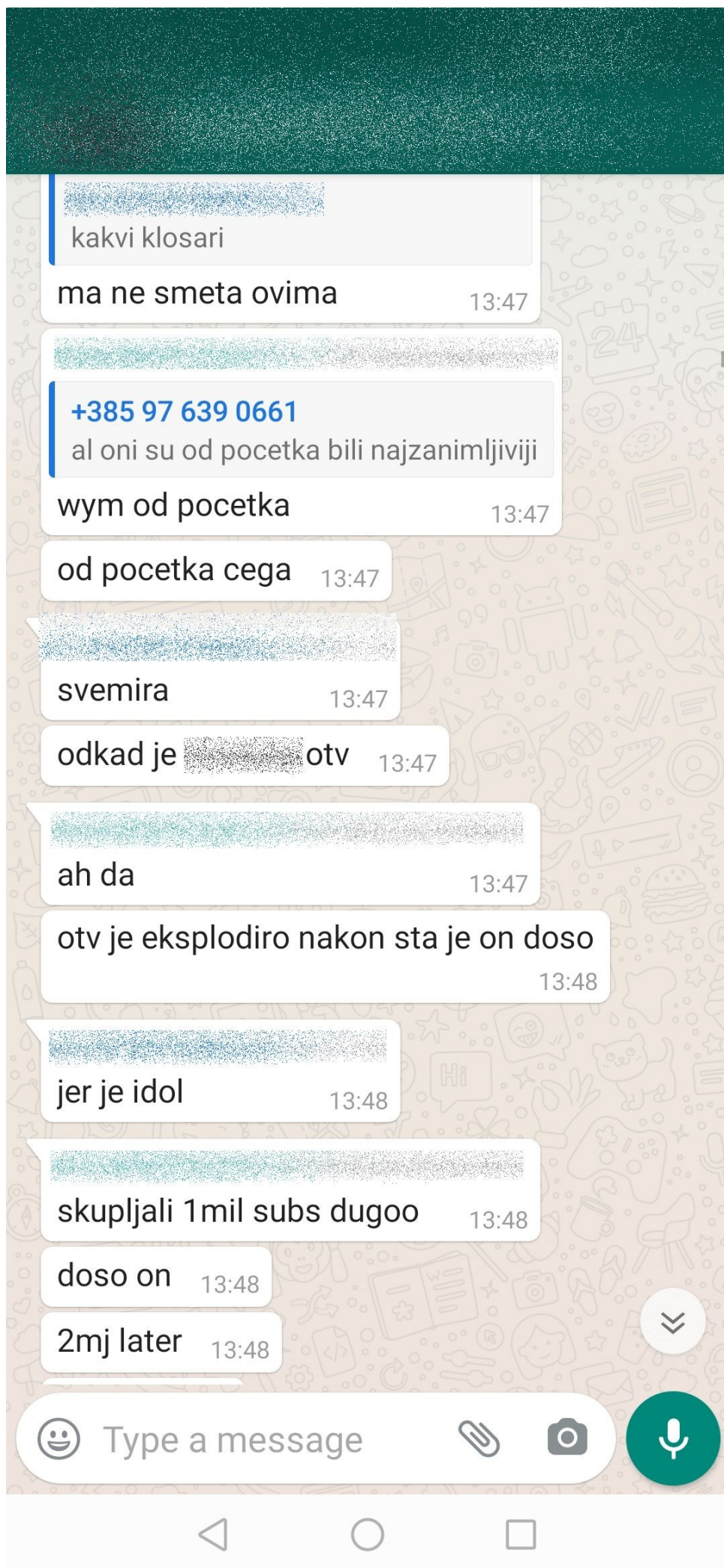
12:26

Type a message

Našli smo 22:46 ✓✓

Hvala ti svejedno 22:46 ✓✓

bravo 22:46

npnp 22:46

Puno 22:46 ✓✓

Hvala 22:46 ✓✓

28 MARCH 2020

Jadan dado sa nama, nikako se u nas
pouzdat 10:38

Ne bojte se ništa 11:10 ✓✓

Jadan dado sa nama, nikako se u nas
pouzdat

alo 11:36

dao sam mu ja jednom tekst iz
engleskog 11:36

Type a message

tebi radi 21:15

original stranica 21:15

ovoe realms server 21:16

ne radi 21:16

fuj 21:16

proba san 21:16

idk 21:16

nije da mi je rucno drago radit 21:16

meni ne trebalo 21:16

i ova tipkovnica 21:16

ugl neznam zasto realms server
21:16

ier ga imaiu besplatno 21:17

Type a message

Ces armu? 18:08

ma neam ja to skinuto 18:08

Ae skini 18:08

Ja sam tek sada krenuo 18:08

ma ndms to 18:08

Ae me 18:09

Skidaj 18:09

27 APRIL 2020

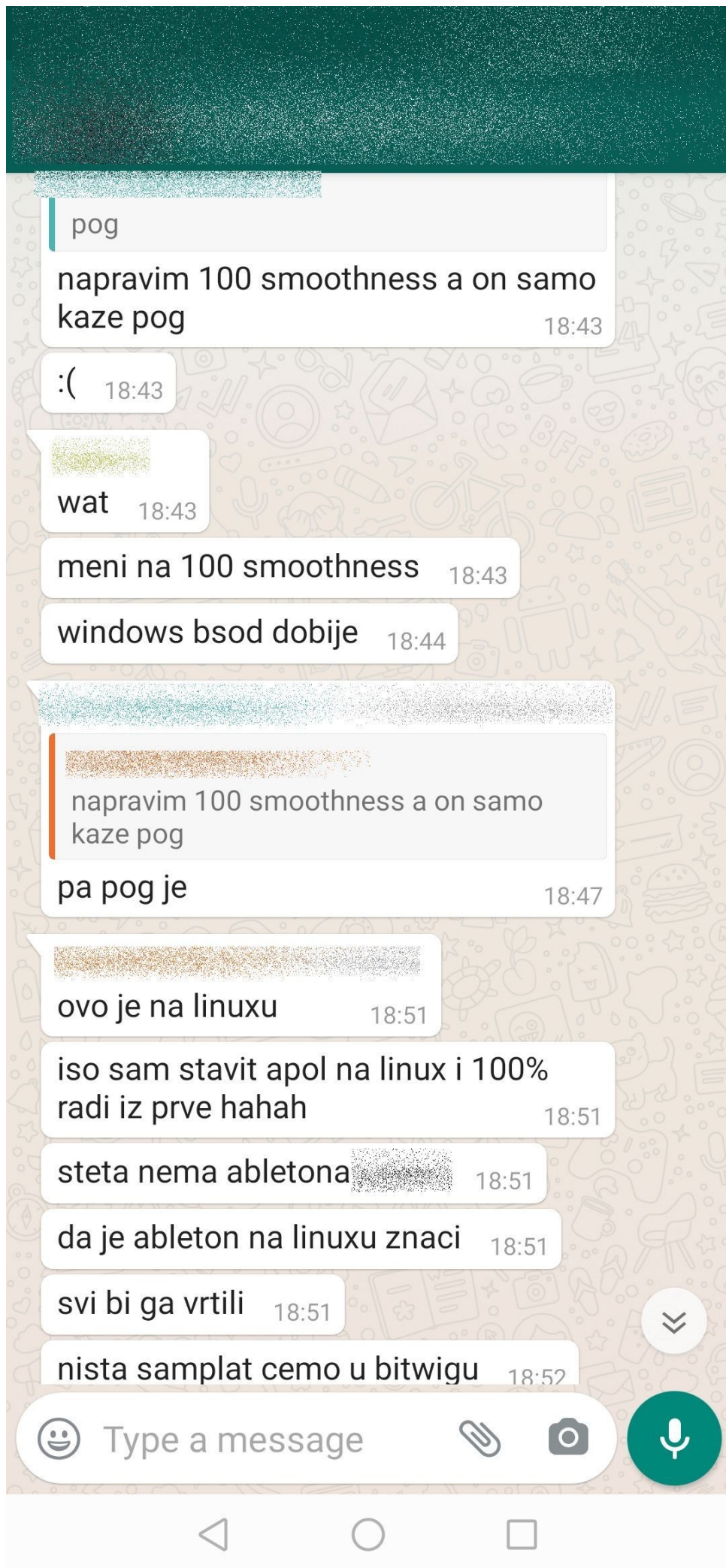
mrzin to sta nekad mos imat
vece od kine i ne trea nis wc papira da
obrises 22:40

a nekad 2min quick treba 4 role
22:41

28 APRIL 2020

zanimliiv take hvala 18:08

Type a message

[redacted] ni ja ga ne volin 17:47

al ovo je stv dobro 17:47

inace je nula teska 17:48

[redacted] nismo prijatelji vise 17:49

[redacted] nisi ni proba 17:51

[redacted] pise karlovacko na njoj, ne triban
probat 17:51

[redacted] donekle se slazen 17:51

al kad udes u ducan 17:51

sa 30 kn 17:51

a triba ti 5 piva 17:51

to ti je jedini izbor 17:52

ja san precesto u toj situaciji 17:52

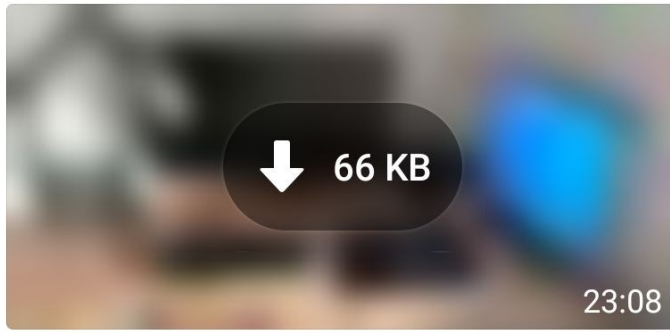
[redacted] sirotinio 17:53

Type a message

ah weed brownies

23:08

ne idem ni ja vjv

23:08

Photo

isuse ogromna razlika

23:08

al doc ces na more

23:08

dosl

23:08

al doc ces na more

nez

23:08

niti blizu rijeke

23:08

Type a message

aj stv dosta 23:12

iden gledat cold ones 23:12

U TVOJIM RUKAMA 23:12

BRZO MI PRODU NOCI DUGE 23:12

U MOJIM RUKAMA 23:12

dobro sad ispocetka 23:12

aj zabavi se 23:12

ok 23:13

You

Audio (1:38)

oh neat 23:17

13 MAY 2020

znaci otiso sam iz zagreba u 5 sati

nisi tija bacit na biljar 06:40

Type a message

psa

09:47

Pit ekstremne kolicine kave i ne jest
nista cili dan ce van [redacted] zeludac
zestoko

09:48

This concludes the psa

09:48

psa

10:34

zavoji i okuke izmedu sinja i knina na
prazan stomak ce van [redacted] zeludac
zestoko

10:34

This concludes the psa

10:34

[redacted] zasto je sv rok
zatvoren

10:34

HAHAHAHAHAHAHAHAHAHAHAHA
HAHAHAHAHAHAHAHAHAHA

10:49

22 MAY 2020

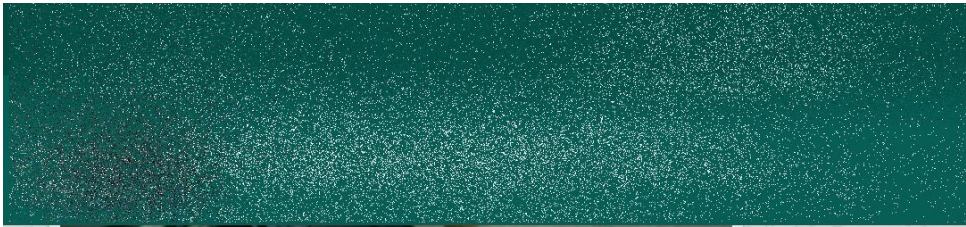
[redacted] cili grad idalje smrdi po

19:39

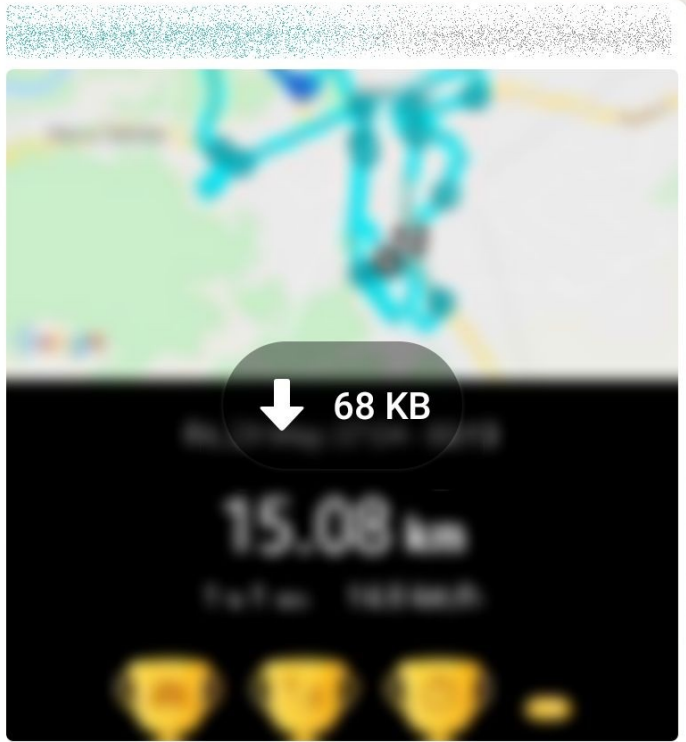

Type a message

TODAY

B)

08:23

Slabo slabooo

08:24

dovoljno dobro sa time da nisan
izlazio iz kuće 3 mjeseca jer corona
time B)

08:25

Cujem da imati ok mtb staza

08:26

Type a message

8. Sažeci i ključne riječi

Kratice i promjene kodova u diskursu adolescenata na suvremenim mrežnim multimedijским platformama

Razmatra se pozicioniranje diskursa na mreži u odnosu na govor i pismo, kao i funkcije kratica u istom. Također, kratice su po prirodi neologizmi te ih se smješta i u taj kontekst, a kao cilj uvijek imamo komunikacijsku kompetenciju osobe. Kako po istraživanjima danas gotovo svaki adolescent u razvijenim zemljama posjeduje mobilni telefon, što znači da njime i komunicira, u ovom radu istražujemo korištenje kratica u diskursu adolescenata u grupnoj pričalici, dijelu aplikacije Whatsapp. Kratice kojima su se koristili su najvećim dijelom iz hrvatskoga jezika, dok petina dolazi iz engleskoga koji promatramo kao drugi kod. Primjećuje se i različite tvorbene načine kratica u usporedbi među jezicima. Također, zaključujemo i kako promjena koda ne ovisi o mediju, kako se mislilo pri začecima discipline, te potičemo odgojitelje da pronađeno iskoriste u svom radu – komunicirajući s učenicima.

Ključne riječi: promjena koda, kratice, adolescenti, komunikacijska kompetencija, internet

Abbreviations and code-switching in adolescent discourse on contemporary online multimedia platforms

Keywords: code-switching, abbreviations, adolescent, communicative competence, online